

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

DOĞAL AFET EĞİTİMİ KAPSAMINDA ARAMA KURTARMA
FAALİYETLERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ: VAN İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İbrahim ADAYIŞ

VAN – 2020

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

DOĞAL AFET EĞİTİMİ KAPSAMINDA ARAMA KURTARMA
FAALİYETLERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ: VAN İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

İbrahim ADAYIŞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER

VAN – 2020

KABUL VE ONAY SAYFASI

İbrahim Adayış tarafından hazırlanan “Doğal Afet Eğitimi Kapsamında Arama Kurtarma Faaliyetlerine Sosyolojik Bir Bakış: Van İli Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~	
Başkan Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nuri DEMİREL Sosyoloji Anabilim Dalı, Bingöl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~	
Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	04/06/2020
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum Doç. Dr. Bekir KOÇLAK Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü.	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (20.04.2020)

İbrahim ADAYIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İBRAHİM ADAYIŞ

**VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

MART, 2020

DOĞAL AFET EĞİTİMİ KAPSAMINDA ARAMA KURTARMA FAALİYETLERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ: VAN İLİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu araştırmada başta deprem olmak üzere sel, erozyon ve diğer doğal kaynaklı afetlerin yanı sıra KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer) gibi insan ve teknolojik yapımı tehlikelere karşı arama kurtarma birimlerinin kapasitelerinin sosyolojik açıdan incelenmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma ayrıca 2011 yılında iki büyük depreme maruz kalan Van ili ve ilçelerinde, deprem tarihinden günümüze kadar arama kurtarma faaliyetleri yürüten kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerindeki arama kurtarma birimlerinin kapasitelerine sosyolojik bir bakış açısı geliştirmeyi hedeflemektedir. Van ilindeki arama kurtarma birimlerinin; kapasiteleri, çalışma prensipleri, kurum veya dernek içi eğitim aşamaları ile bu kurum ve kuruluşların hem toplumla hem de kendi birimleri arasındaki ilişkilerinin tespiti de araştırmanın konusu içinde yer almaktadır.

Doğal ve beşeri afetlerin birçoğuna maruz kalabilme riskinde olan Van ilinin arama kurtarma kapsamında nasıl bir çalışma içerisinde olduğu veya olması gerektiği, doğal afetlerin yoğun olarak yaşandığı Van İlinde risk teşkil eden faktörlerin toplumu nasıl etkilediği ve bu etkileşimin olumlu yönde gerçekleşebilmesi için ne tip farkındalık eğitimlerinin yapıldığı veya kamu

kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarınca yapılması planlanan etkinlikler de araştırılarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, Van İlinde arama kurtarma faaliyetlerini tespit etmek, ulusal ve uluslararası arama kurtarma faaliyetleri ile gerek kamu kuruluşları gerekse sivil toplum kuruluşlarının arama kurtarma kapsamında Van ili için kamusal bir gerçekliği oluşup oluşmadığını, halka yönelik eğitimlerin arama kurtarma için ulusal ve uluslararası standartlardaki akreditasyonun sağlanıp sağlanamadığını ve bu standartlar çerçevesinde çalışma koşullarını ve yöntemlerini konu edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Sosyolojisi, Arama Kurtarma, Doğal Afet, Kriz Yönetimi, Van

Sayfa Adeti: XIV+87

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER

MASTER'S THESIS

İbrahim ADAYIŞ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

MARCH, 2020

**A SOCIOLOGICAL OVERVIEW OF SEARCH AND RESCUE ACTIVITIES
WITHIN THE SCOPE OF NATURAL DISASTER EDUCATION: VAN CITY
EXAMPLE**

ABSTRACT

In this study the examination of capacities of searching and rescuing teams within sociological aspect incase of dangers especially earthquake, flood, erosion and beside the other natural sources disasters and mankind or technological made emergencies such as CBRN (Chemical Biological Radiological and Nucleer) are aimed. This study is also aimed to improve a sociological aspect to capacity of searching and rescuing units of state institutions and organization and non-governmental organization which conducted searching and rescuing activity since 2011 when two great earthquakes happened in Van and around provinces. The capacities and operation principles and in-company trainings phases, the relationships among of these institutions and organizations which are in Van province are subject of this research.

How should Van, which is under the risks of natural and man-made disasters, be in searching and rescuing operation. There are often a lot of natural disasters hapens in Van. So how do these risky factors affect the local people and how can

this situation be changed into positive form with some evaluated and planned awareness trainings are the issue of this study.

So in order to find whether there is an institutional reality about searching and rescuing activities in Van province and both national and international searching and rescuing activities form in state institutions, organization and non-governmental organizations or not. Finally all these activities, including local people trainings, compatibility of searching and rescuing activities with accreditations to international standards of these institutions and organizations are the issue of this study.

Keywords: Disaster, Disaster Sociology, Search and Rescue, Natural Disaster, Crisis Management, Van

Number of Pages: XIV + 87

Thesis Advisor: Asist. Prof. Fatma GÜNGÖRER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TABLO, GRAFİK VE HARİTA DİZİNİ	xiii
ÖNSÖZ	xv
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. Kavramsal Çerçeve	3
1.1.1. Doğal Afetler ve Tanımı	3
1.1.2. Doğal Afet ve Risk Kavramı	4
1.1.3. Afetin Sınıflandırılması	8
1.2. Kuramsal Çerçeve	27
1.2.1. Afet Sosyolojisi	27
1.2.2. Toplumların Afet Algısı ve Tepkiselliği	28
1.2.2.1. Afete Geleneksel Bakış	28
1.2.2.2. Afete Modern Bakış	29
1.2.3. Dünyada Afet Sosyolojisi	30
1.2.4. Türkiye’de Afet Sosyolojisi	32
1.2.5. Türkiye’de Afet Politikası	34
1.2.6. Türkiye’de Afet Eğitimi	35
2. ARAMA KURTARMA FAALİYETLERİ	42
2.1. Dünyada Arama ve Kurtarma Faaliyetleri	42
2.2. Türkiye’de Arama ve Kurtarma Faaliyetleri	45
2.3. Van İlinde Doğal Afetler ve Arama Kurtarma Faaliyetleri	46
2.4. Van Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü	52
2.5. Van İlinde Arama Kurtarma Dernekleri	53
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	55
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	55
3.2. Araştırmanın Yöntemi	57
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	59
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	59

3.5. Dernek Faaliyetlerine İlişkin Görüşler	59
3.5.1. Araştırma Katılımcılarına İlişkin Demografik Bilgiler	60
3.5.2. Derneklerin Genel Amaç, Faaliyet ve Sorunları	64
3.5.3. Derneklerin Çalışma Yöntemine İlişkin Faaliyetler.....	72
3.5.4. Dernek İle Toplum Arasındaki İlişkiler Hakkındaki Görüşler.....	75
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	79
KAYNAKÇA	82
EKLER	86
EK-1. MÜLAKAT FORMU	86
EK-2. GÖRÜŞME SORULARI	87
ÖZGEÇMİŞ	
TEZİN ORJİNALLİK RAPORU	

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
AFAD	:Afet ve Acil Durum
AFADEM	:Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi
ADN	:Tehlikeli Malların İç Sular Yoluyla Uluslararası Taşınmasına İlişkin Avrupa Anlaşması
ADR	European Agreement Concerning The International Carriage Of Dangerous Goods By Road (Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşması)
AHATES	:Afete Hazır Türkiye Bilinçlendirme Eğitimi Seferberliği
Akt.	:Aktaran
AKOM	: Afet Koordinasyon Merkezi
AYAY	:Acil Yardım ve Afet Yönetimi
AYDES	:Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi
BM	:Birleşmiş Milletler
BMGK	:Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
ERCC	:Emergency Response Coordination Centre. (Acil Müdahale Koordinasyon Merkezi)
ESB	:Emergency Services Branch (Acil Servis Şubesi)
FCSS	:Field Coordination Support Section
GEA	:Arama Kurtarma, Ekoloji ve Yardım Kampanyaları

Grubu	Grubu (Saha Koordinasyon Destek Bölümü)
Haz-Mat	:Hazardous Materials (Tehlikeli Maddeler)
ILYAD	:İleri Yaşam Desteği
INSARAG	:International Search and Rescue Advisory Group (Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu)
JAK	:Jandarma Arama kurtarma
KBRN	:Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer
KİS	:Kitle İmha Silahları
OCHA	:Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (İnsani Yardım Koordinasyon Dairesi)
ODTÜ	:Orta Doğu Teknik Üniversitesi
RDS	:Registration Center Directory Service (Varış/Ayrılış Merkezi)
SAR	:Search and Rescue
SSGM	:Sivil Savunma Genel Merkezi
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
TAMP	:Türkiye Afet Müdahale Planı
TDF	:Türkiye Dağcılık Federasyonu
THW	:Technisches Hilfswerk (Teknik Yardım Organizasyonu)
UCPM	:European Civil Protection Mechanism. (Avrupa Birliği Sivil Koruma Mekanizması.)

UMKE	:Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
USAR	:Urban Search and Rescue (Kentsel Arama ve Kurtarma)
ZEKM	:Zehirli Endüstriyel Kimyasal Maddeler

TABLO, GRAFİK VE HARİTA DİZİNİ

Tablolar	Sayfa
Tablo 1. Afet çeşitleri ve alt kategorileri.....	10
Tablo 2. Jeolojik afetler ve alt kategorileri	12
Tablo 3. 1903-2011 yılları arasında meydana gelen depremler	15
Tablo 4. Meteorolojik afetler ve alt kategorileri	17
Tablo 5. Klimatolojik afetler ve alt kategorileri	18
Tablo 6. Yanıcı maddeye göre yanma aşamaları.....	19
Tablo 7. Hidrolojik afetler ve kategorileri.....	20
Tablo 8. Biyolojik afetler ve alt kategorileri.....	22
Tablo 9. Dünya dışı afetler ve kategorileri.....	23
Tablo 10. Sosyal afetler ve alt kategorileri	24
Tablo 11. Teknolojik afet ve kategorileri	25
Tablo 12. Ön lisans, lisans ve lisansüstü afet eğitimleri.....	37
Tablo 13. 1941-2011 Van ilinde meydana gelen depremler.....	47
Tablo 14. 1988-2009 Van ilinde meydana gelen çığlar	48
Tablo 15. 1970-2006 Van ilinde meydana gelen heyelanlar	50
Tablo 16. Bölgelere göre arama kurtarma dernekleri.....	53
Tablo 17. Derinlemesine görüşmede katılımcıların listesi.....	63

Grafikler	Sayfa
Grafik 1. Yaş ve cinsiyet durumu	42
Grafik 2. Eğitim durumu	43
Grafik 3. Dernekteki görev dağılımı	43
Grafik 4. Meslek Durumu	44
Haritalar	Sayfa
Harita 1. Türkiye deprem bölgesi haritası (eski deprem haritası).....	10
Harita 2. Türkiye deprem tehlike haritası. (yeni deprem haritası).....	10
Harita 3. Van ili çığ duyarlılık haritası	43
Harita 4. Van ili heyelan duyarlılık haritası	45

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmamda tezimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Sayın Fatma GÜNGÖRER'e teşekkür ederim. Tez çalışmamda ve Yüksek Lisans sürecinde bana her zaman rehberlik eden değerli hocam Sayın Doç Dr. Suvat PARİN'e ayrıca teşekkür ederim. Tez önerisi ve tez hazırlama aşaması sürecinde yönlendirmeleriyle desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Berat YOLDAŞ Hocama ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Baki Bilik Hocama ayrıca teşekkür ederim. Savunma jürisinde yer alan Dr. Öğr. Üyesi Nuri DEMİREL hocama teşekkür ederim. Tez çalışmamda imla kurallarına göre düzeltme yapan değerli hocalarım Cahit TURGUT'a ve Süleyman KARATAŞ'a teşekkür ederim. Fikir alışverişinde bulunduğum, beraber arama kurtarma nöbeti tuttuğum arkadaşlarıma da ayrıca teşekkür ederim. Hayatımın her alanında olduğu gibi akademik çalışmalarında da desteğini benden esirgemeyen müstakbel eşim Aysel ADAYIŞ'a çok teşekkür ederim. Teşekkürümün en tatlısını, çalışmalarında bana pozitif enerji veren ve her defasında '*baba sen başarırsın sana inanıyorum*' diyen 10 yaşındaki oğlum Muhammed Said ADAYIŞ'a ediyorum.

İbrahim ADAYIŞ

12.04.2020

GİRİŞ

Bu çalışma; Van ilinde arama kurtarma faaliyetlerini tespit etmek, ulusal ve uluslararası arama kurtarma faaliyetleri ile gerek kamu kuruluşları gerekse sivil toplum kuruluşların arama kurtarma faaliyetleri ve arama kurtarma eğitimi kapsamında Van ili için kamusal bir gerçekliğin oluşup oluşmadığını, halka yönelik eğitimlerin arama kurtarma için ulusal ve uluslararası standartları yakalayıp yakalamadığını, bu standartlar çerçevesinde çalışma koşullarını ve yöntemlerini araştırma amacı taşımaktadır.

Yaşadığımız son yüzyılda, özellikle teknolojinin de gelişmesiyle doğal denge bozulmakta, özellikle su kaynaklarının gereksiz kullanımı ve kirletilmesi başta olmak üzere toprak ve su gibi yaşamsal ünitelerin insanı beslemesinden ziyade tahripkâr insan elinin değmesiyle her geçen gün normal olan doğal olaylarının doğal afetlere (felaketlere) dönüşmekte olduğu bilinen bir gerçekliktir. Bu doğal olaylarına karşı bilinçli bir toplumun oluşabilmesi için doğanın kendini yenilemesine fırsat verilmelidir. Hiç şüphesiz doğal afetlerin yükselişe geçmesinde insan müdahalesinin etkisi de söz konusu olduğundan yaşanan felaketler bir anlamda doğanın insanlardan intikamına neden olmuştur. İnsan, doğanın yıkıcı (zararlı) etkilerine karşı tarih boyunca çeşitli savunma teknikleri geliştirmiş tehlikenin bertarafı için çeşitli yöntemler kullanmıştır. Kullanılan bu yöntemler teknolojinin de gelişmesiyle farklı savunma pozisyonları geliştirmiştir. Bu çalışma gelişen ve değişen doğanın yıkıcı etkilerine karşı mücadele ve müdahalede bulunan teknik birimler ile toplum arasındaki sosyolojik bağlarını yeniden tesis etmek ve bağları güçlendirmek adına atılan bir adım olarak hedeflenmektedir.

Bu çalışma genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve ele alınmıştır. Kavramsal çerçevede afet, risk, kriz, tehlike kavramları ve afet çeşitleri ve alt grupları ayrıntılandırılarak tartışılmıştır. Kuramsal çerçevede ise afet sosyolojisi tartışılarak; toplumların afet algısı, ‘direnci toplum’ oluşumu, dünyada ve Türkiye’de sosyolojik çalışmaları ve ayrıca Türkiye’de afet politikası ve afet eğitimi tartışılmıştır. İkinci bölümde dünyada, Türkiye’de arama kurtarma çalışmalarını sosyolojik bir bakış açısı geliştirerek konu edilmiş olup ayrıca Van’da arama kurtarma faaliyeti veren kamu kurumları ve derneklerin çalışmaları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın metodolojisi ele

alınarak; araştırmanın amacı, önemi, yöntemi evreni ve örneklemini ele alınmaktadır. Nihai olarak Van’da 2011 tarihinden 2020 yılına kadar hizmet veren dernek yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşme konu edinerek değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırmada nitel yöntem kullanılarak 10 kişilik katılımcı grubu ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Çerçeve:

1.1.1. Doğal Afetler ve Tanımı

Doğal afetler, dünya tarihinin var oluşundan günümüze kadar süren, dünyanın farklı yerlerinde ve farklı zamanlarında olağan ve olağan dışı hareketler olarak meydana gelmiş ve tarih boyunca insanların can ve mal kaybına neden olduğu için de insanların ilgisini çekmiştir. Bu ilginin en önemli sebebi doğal afetlerin insanlar için can ve mal kaybı gibi önemli sonuçlara neden olmasıdır.

Doğal afet eğitimi kapsamında arama kurtarma faaliyetlerine geçmeden önce, afet veya doğal afet tanımını yapmak gerekmektedir. Afet için şöyle bir tanım yapılabilir. **Afet:** İnsanlar için fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara neden olan, insanın rutin yaşantısını ve eylemlerini durduracak veya sekteye uğratacak, müdahale imkânlarının yetersiz kaldığı, doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olaylardır. Doğal afet ile ilgili ise çok sayıda tanımın olması kavram için net bir tanımın olmamasına neden olmaktadır. Her bir doğal afet nedenleri ve sonuçları itibariyle farklı etkilere sahip olduğundan bu çeşitlilik farklı tanımlamalara neden olmaktadır. Köken olarak Arapça bir sözcük olan *afet*, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü'nde “bela, kötülük ve sakınılacak şeyler” anlamlarında kullanılmaktadır (Parlatır, 2014:45). Afet kelimesinin İngilizce karşılığı “disaster” olup sözlükte; felaket, bela, doğal afetler, talihsizlik, yıkım ve kriz gibi anlamlara gelmektedir (“Lifetime English”, 2004:139). Kavramın köken anlamının yanında farklı tanımlamaları da bulunmaktadır. Ergünay (1996: 98'den aktaran Aydın, 2014)'ın tanımına göre afet “fiziksel, sosyal ve ekonomik yıkımlara sebep olan insan topluluklarının faaliyetlerini kesintiye uğratan ve bu insan topluluğunun kendi imkânları doğrultusunda sorunun üstesinden gelemediği insan kökenli olan ya da insan kökenli olmayan sonuçlardır”. Afetler, ulusal veya uluslararası yardım gerektiren, yerel kapasiteyi sınırlayan bir durum veya olay olarak ifade edilmektedir (Kim, 2011: 12'den aktaran Akar, 2013). Doğal afet, ayrıca bireysel ve toplumsal olarak tüm olumsuzlukları tanımlayan bir kavram olarak karşımıza çıkar. Genel anlamda bu olumsuzluklara, depremler, seller, aşırı sıcaklık ve soğukluklar, kuraklık çığ ve su taşkınlıkları örnek gösterilmektedir.

Bu tanımlar göz önünde bulundurularak afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu bir sonuçtur, denilebilir.

Afetlerle ilgili diğer bir kavram ise tehlike. Afet kavramına yakın olan tehlike kavramının insan hayatı için çok önemli ve etkin bir yeri vardır. Tehlike, sosyal ve ekonomik düzene, doğal ve kültürel kaynaklara zarar verme olasılığı olan, can ve mal kayıplarına yol açan her şeydir (Kadioğlu, 2008). Başka bir açıdan tehlike, yaşamı tehdit eden çevreye ve topluma zarar verebilme ihtimali olan, ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziki kayıplara yol açabilecek, doğal, teknolojik ya da insan kaynaklı fiziki olay ve olgular olarak tanımlanabilir (AFAD, 2013). Tehlikeli kavramının beraberinde bir de tehlikeli maddeler kavramı da şöyle tanımlanabilir. *Tehlikeli maddeler:* Özellikleri gereği, kasti, dikkatsizlik ve kazalar sonucunda çevre güvenliğini, hayvanları, insanları ve genel güvenliğini tehlikeye düşüren maddelerdir. (AFADEM, 2013)

Afet kavramı ile birlikte sık kullanılan bir diğer kavram tartışmasız “*acil*” kavramıdır. Acil kavramı, afet terminolojisindeki tanımı şöyledir. Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini ifade eder. (AFAD, 2013)

1.1.2. Doğal Afet ve Risk Kavramı

Doğal afet ile risk kavramı iç içe olan iki temel kavramdır. Risk azalıp artabilen bir olgudur. Risk yapısal olarak değişkenlik arz ettiği gibi zamanla da değişkenlik arz eder. Örneğin jeolojik zamanların değişim gösteren yeryüzü şekilleri aynı zamanda riskin de zaman ve mekânlarda değişkenlik gösterdiğinin bir sonucudur.

Risk, ‘gözlemlenebilen ve gözlemlenemeyen veya kontrol edilebilen ve kontrol edilemeyen’ şeklinde tanımlanabilir.

Gözlemlenebilen risk; riskin boyutu ve etkisi tahmin edilebilen risk grubuna denir. Bu risk çeşidi kontrol edilebilen ve sonuçları önceden hesaplanabilen risk çeşididir. Fay hattının geçtiği bir bölgenin yerleşime açılması bu duruma örnek verilebilir. Sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler bireylerin bu risk olgusuna karşı bir bilinç oluşturmalarına zemin hazırlayabilir, riskin öngörülmesi ve riske müdahale

söz konusudur. Gözlenebilen riskler, yasal düzenlemelerin denetleme mekanizmasının faal olması ve eğitimlerle sürekli gündemde tutulması halinde kontrol altına alınabilir veya bu risklerin etkisi azaltılabilir. Ayrıca risk değerlendirmesine dayanarak bilimsel terimlerle sunulan risk tahminleri ve sonuçları dikkatli bir şekilde özenle topluma iletilmelidir. Riskin anlatımında hata payı arttıkça riskin zararlı ve olumsuz etkileri de aynı oranda artacaktır.

Gözlemlenemeyen risk; riskin varlığı hissedilemeyen veya tahmin edilemeyen risk grubuna denir. Bu risk çeşidi birey veya toplumlara ani olarak zararlı etkisini gösterebilmektedir. İnsan genetiğinin değiştirilmesi ve gelecek neslin maruz kalacağı teknolojik tehlikeler günümüzün çok da öngöremediği risk çeşitleri arasında yer almaktadır. Modern çağın sahip olduğu kontrolsüz teknolojik gelişmeler gelecek neslin maruz kalabileceği teknolojik savaş ajanlarının gelişmesi olasılığını artırmakta ve öngörülemez risklerin ani olarak toplumları etkilemesi ihtimali söz konusu olabilmektedir.

Risk ile ilgili değişen çarpanlara karşın değişmeyen ve afetlere yol açan en önemli çarpanın ise tartışmasız ‘zarar görülebilirlik’ olduğunu söyleyen Dr. M. Baki BİLİK Doktora tezinde şu ifadelerle yer vermektedir. *Tehlikeye maruz kalan varlıklar, kişiler, kaynaklar, altyapı, üretim, mallar, hizmetler gibi unsurların yetersiz, zayıf, kırılgan veya tüm bu zafiyetlerin bileşimini ifade eden zarar görülebilir olması afet riskini arttırmaktadır.* denilerek riskin zarar verebilirlik boyutuna dikkatleri çekmektedir (Bilik, 2019:13)

İnsan nüfusu jeofiziğin doğal hareketliliğinden dolayı zaman zaman risk altına girebilmiştir. Risk kavramının tanımına bakıldığında risk, “felaket değil, beklenen felaket” Beck (2008) anlamına gelir. Risk toplumu (risk society) kavramını ortaya atan Alman Sosyolog Beck (1998: 9-12)’ten sonra bu kavramı geliştiren ve sürdüren Giddens (1999’dan aktaran Kasapoğlu ve Ecevit, 2001:1-4), “risk toplumunun *doğal* (natural) ve *kültürel* (cultural) olan arasındaki farkın kalkmasına örnek vererek, ozon tabakasının delinmesi, doğal bir olay gibi görünürken aslında kültürel bir olayın sonucu olarak vuku bulması bunun bariz bir örneğidir” şeklinde ifade etmiştir. Riski, Bruno Latour (1985) *insan ürünü melez yapılar* şeklinde tanımlar. İngiliz sosyolog Giddens (2008) ise riskle ilgili olarak *doğal/dışsal ve imal edilmiş (üretilmiş) risk* ayrımını yapar. Yapılan bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere risk kavramı doğal afetin yanı sıra kültürel afetin de doğal afeti tetiklediği bir kavram olarak görülmektedir.

Riskle ilgili olarak ülkemizde sadece “kriz merkezleri” ve “kriz masaları” bulunmakta; “risk merkezi” veya “risk masası” gibi bir durumun ise henüz düşünülemediğini belirten Kadioğlu (2008); risk merkezlerinin, kriz merkezlerinin gölgesinde bulunmaması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Mevcut riskler göz önünde bulundurularak doğal ve beşerî afetlerin birçoğuna maruz kalma riskinde olan Van ilinin arama kurtarma kapsamında nasıl bir çalışma içerisinde olması gerektiği tespit edilmelidir. Van ilinde doğal afetlerin yoğun olarak yaşandığı ve risk teşkil eden faktörlerin yoğunlukta olduğu söylenebilir.

Van ilinin taşıdığı afet risklerinden bazıları şunlardır;

- Başka ülkelere sınır veya yakın olması (İran, Irak ve Ermenistan), (beşerî afetler riski nedeniyle/KBRN) Ermenistan’da Matsamor Nükleer Enerji Santrali’nin olması, Irak’ta ve Suriye’de iç savaşların olması,
- Yakın bir tarihte iki büyük deprem yaşaması (deprem riski),
- Coğrafik olarak dağlık ve engebeli olması (mahsur kalma riski),
- Kış aylarında yoğun kar yağışının olması (çığ riski) vb.

Yukarıda verilen afetlerin sonucundaki riskler sadece doğal afetin tek faktör olmadığını, aynı zamanda beşerî afetlerin de riskin nedenlerinden biri olduğunu göstermektedir. Arama kurtarma kapsamında, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları (STK)’nın bu riskleri ortadan kaldırabilmesi veya minimize edilebilmesi için nasıl bir çalışma yöntemi geliştireceği ve var olan ulusal ve uluslararası arama kurtarma birimleri ile ne tür bir iletişim, etkileşim, akreditasyon vb. eğitim sürecine geçileceği mevcut risklerin önceden belirlenmesi veya müdahale aşamasında ne gibi faaliyetlerin yürütüleceğinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Arama kurtarma birimleri, doğal afetlerde en riskli koşullarda çalışma yürüten birimlerdir. Arama kurtarma birimleri doğal afetlerin her türünde bil fiil ve aktif olarak risk teşkil eden ortamın içinde çalışmaktadır. Van Depremi’nde araştırmacı tarafından deneyimlenen bir durum şu şekilde ifade edilmektedir:

“Van depreminin birinci haftasında bölgede büyüklüğü 4,0-4,9 arasında değişen deprem sayısı 187, 5’ten büyük olan deprem sayısı ise 13 olmuş, ilk ay içinde bölgede her gün ortalama 180 artçı deprem meydana gelmiştir. Bugüne kadar

11.000’den fazla artçı deprem olmuştu (Web-1). Birinci depremin ikinci günüydü Erciş ilçesinde dönüşümlü bir enkazın üzerinde çalışıyorduk. Üstten dehliz açarak beş kat aşağıya inmiştik. Enkaz boşaltılmış sesli arama kurtarma yaparken ‘sesimi duyan var mı, duyan varsa ses versin’ dediğimiz zaman gelen sesler bizi ümitlendirip can havliyle işimizi yapıyorduk. Sıra bana gelmişti enkazın en alt katına kadar inmiş elimdeki ağaç kesme motoruyla karşımda bulunan kapıyı kesiyordum. Tam o esnada 5 büyüklüğünde bir artçı deprem olmuş ve ben enkazın altında idim. Bütün enkaz boşaltıldı. Ben elimdeki ağaç kesme motoruyla depremi hissetmemiştim. Bir arkadaşın bana doğru attığı taşı sırtımda hissedince yukarıya baktım çıkmam gerektiğini yüksek sesle söyleyince ağaç kesmeyi durdurdum. Arkadaşım ‘çabuk çık deprem oluyor’ dedi ben de birkaç saniye bekledim etkisi geçmişti ve ben tekrar o gelen sese doğru kapı kesmeye devam ettim”.

Arama kurtarma birimlerinin maruz kaldığı riskli birçok olay yaşanmıştır. Özellikle deprem sel ve çığ gibi olayların yanı sıra kimyasal, biyolojik radyolojik ve nükleer (KBRN) olaylarında *sıcak bölge*’de görev ifa etmeleri en riskli görevlerde yine bu birimdekilerin çalıştığının en bariz örneğidir. Riskli ortamlarda çalışan arama kurtarma birimlerinin, çalışma koşullarının iyileştirilmesi önemli bir gerekliliktir. Arama kurtarma birimlerine yönelik teknik eğitimlerin yanı sıra psiko-sosyal destek eğitimleri verilmeli ve sağlık kontrollerinin de düzenli bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Arama kurtarma ekiplerinin maruz kaldıkları riskli çalışmaları göz ardı edilmemeli veya çalışma koşullarını ekipleri etkileyecek risklerin minimize edilebilmesi için nasıl bir çalışma yöntemi geliştireceği ve eğitim sürecinde var olan ulusal ve uluslararası arama kurtarma birimleri ile ne tür bir iletişim, etkileşim ve akreditasyon gerçekleştireceği gibi konular, araştırılmalı ve arama kurtarma birimleri bu bağlamda yetiştirilmelidir.

1.1.3. Afetin Sınıflandırılması

Doğal afetin oluşum boyutuyla ilgili iki farklı temel yaklaşım söz konusudur. Birincisi afetin fiziki boyutu, ikincisi ise etkileşim boyutudur. Ekolojik ve sembolik boyutları iç içe olan bir doğal felaketin yalın olarak tanımlanması mümkün değildir. Çünkü bir olayın afet olabilmesi için temel kriterlerin ne olduğu veya her maddi kayıp ve toplu insan kayıplarına neden olan olayların afet kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği açıklığa kavuşturulmalıdır. Afetin tanımında olduğu gibi afetin sınıflandırılması da farklılık arz etmektedir. Afet genel hatlarıyla içsel (internal) ve dışsal (external) olmak üzere ikiye ayrılır. İçsel doğal afetler, toplumun bir bölümüne zarar veren biyolojik, ekonomik ve psiko-sosyolojik tehlikeleri kapsamaktadır. İçsel doğal afetlere yangın ve salgın hastalıklar örnek verilebilir. İkincisi yani dışsal doğal afetler ise, toplumun temel fonksiyonunu ve toplum yapısını bozan, yıkan ya da zarar veren tehlikelerden oluşmaktadır (Moe ve Pathranarakul, 2006: 398'den aktaran Akar, 2014:187).

Afet ile doğal afet kavramı arasındaki fark; Afet, insanlar için fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara neden olan insanın rutin yaşantısını ve eylemlerini durduracak veya sekteye uğratacak müdahale imkânlarının yetersiz kaldığı, doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olaylara denir. Doğal afet ise teknoloji ve insan kaynaklarının müdahalesi olmadan insanlar için fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara neden olan, insanın rutin yaşantısını, eylemlerini, durduracak veya sekteye uğratacak, müdahale imkânlarının yetersiz kaldığı ve kendiliğinden meydana gelen doğal olaylardır. Eğer bir afet olayında teknolojik ve insan kaynaklarının müdahalesi söz konusu olursa bu doğal afet değil beşeri afet (insan kaynaklı afet) kategorisine girer. İnsan kaynaklı olaylar kişisel sıkıntılardan ziyade '*kamusal bir sorun*' olarak karşımıza çıkar (Web-2).

Doğal afetler oluşum hızlarına göre yavaş gelişen doğal afetler ve hızlı gelişen doğal afetler olarak da ikiye ayrılabilir.

Yavaş gelişen doğal afetler: Kuraklık, erozyon, çölleşme. Bu afet çeşitleri uzun bir zaman diliminde gerçekleşen doğal afetlerdir.

Hızlı gelişen doğal afetler: Deprem, heyelan, orman yangını, çığ, volkanik patlama, kasırğa, tsunami ve sel. Bu afet çeşitleri ise müdahale imkânları kısıtlı olan doğal afet çeşitleridir.

Afetleri genel olarak dört ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar doğal afetler, beşeri afetler, sosyal afetler ve teknolojik afetlerdir.

Doğal Afetler

Doğal afetler, oluşumunda insanların etkisinin hiç olmadığı veya kısmen olduğu olaylar bütünü olarak değerlendirilebilir. Doğal afetleri doğal afetler ve beşeri afetler olmak üzere iki ana kategoriye ayırabiliriz.

Doğal afet kendi içinde jeolojik, meteorolojik, hidrolojik, klimatolojik, biyolojik ve dünya dışı afetler olmak üzere 6 alt gruba ayrılır. Beşeri afetler ise endüstriyel kazalar, tehlikeli madde taşımacılığında meydana gelen kazalar ve çeşitli kazalar olmak üzere 3 alt kategoriye ayrılır.

Afet grubu, afet alt grubu, afet grubu genel tanımı, afet ana tipi ve afet alt türleri şeklinde aşağıda belirtilen Tablo 1’de gösterilmiştir.

Doğal Afet Çeşitleri

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Tanım	Afet Ana Tipi
Doğal Afetler	Jeofizik / Geophysical	Litosfer tabakasından(yerkabuğundan/taş küreden) kaynaklanan bir tehlike. Bu terim, jeolojik tehlike terimiyle eş anlamlı olarak kullanılır.	Deprem
			Kütle hareketi
			Volkanik faaliyet/patlama
	Meteorolojik / Meteorological	Kısa ömürlü, mikro - meso ölçekli aşırı hava koşulları ve dakikalarca günlerce süren atmosferik koşullardan kaynaklanan bir tehlike.	Aşırı Sıcaklık
			Sis
			Fırtına
	Hidrolojik / Hydrological	Yüzey ve yeraltı tatlı su ve tuzlu su oluşumunun, hareketinin ve dağılımının neden olduğu bir tehlike..	Sel
			Heyelan
			Dalga Hareketi
	Klimatolojik / Climatological	Uzun ömürlü, orta - makro ölçekli atmosferik olaylardan kaynaklanan mevsimsel ile uzun yıllar süren iklim değişkenliğine neden olacak kadar değişen bir tehlike.	Kuraklık
			Buzulların Erimesi
			Sünderülmesi Güç Yangın
	Biyolojik / Biological	Canlı organizmalara ve bunların toksik maddelerine (örneğin, zehir, küf) veya taşıyabilecekleri vektör kaynaklı hastalıklara maruz kalmanın neden olduğu bir tehlike. Örnekler, zehirli vahşi yaşam ve böcekler, zehirli bitkiler ve parazitler, bakteriler veya virüsler (örneğin sıtma) gibi hastalığa neden olan ajanları taşıyan sivrisineklerdir.	Salgın
			Böcek istilası
			Hayvan Kazaları
	Dünya Dışı / Extraterrestrial	Asteroitlerin, meteoroidlerin ve kuyruklu yıldızların dünyaya yakın yerlerden geçmesi, Dünya'nın atmosferine girmesi ve / veya Dünya'ya çarpması ve Dünya'nın manyetosferi, iyonosferi ve termosferi etkileyen gezegenler arası koşullardaki değişikliklerden kaynaklanan bir tehlike.	Darbe(etki) /Impact
			Uzay havası / Space weather

Tablo 1. Afet çeşitleri ve alt kategorileri (Web-3).

Jeolojik Afetler

İnsan hayatını bütünüyle etkileyen jeolojik afetleri incelemeye geçmeden önce jeolojik afetleri tetikleyen mekanizmaları ele alınmalıdır. Bu amaçla da öncelikle yerkürenin miadını dolduran ve yerküreyi besleyen kaynakların incelenmesi gerekir. Bunların dört ana kaynağı vardır. Güneş, gök cisimleri, yer çekimi ve Dünya'nın iç ısıdır.

Uzun bir jeolojik süreçten geçen yerkabuğu bir taraftan yerçekiminin etkisiyle Güneşten gelen enerji/ısı ile yerkabuğunun içinde hapsolmuş kinetik enerjinin depremlerle ve volkanik patlamalarla ortaya çıkardığı enerji; hidrosfer, biyosfer ve atmosfer üzerinde etkileri gösterilmektedir. Bu termal akımların oluşturduğu hareket döngüsü yerçekimi yasası çerçevesinde etkisini gösterir. Gök cisimlerini (asteroit) dünyayı zaman zaman tehdit etmesi (örneğin 2013'te 2012 DA14 isimli 130 bin ton ağırlığındaki bir asteroit dünyaya teğet geçmesi (Web-4) beraberinde yeni tartışmalara ve asteroitlere karşı tedbirlerin alınmasına yönelik farklı fikirler ve alternatifler ortaya konulmuştur.

Jeolojik afetlerin içinde en çok maruz kalınan tipi hiç şüphesiz yer kabuğunun içinde hapsolan enerjinin sürekli dış yüzeyine boşaltılma halidir. Kısa süreli boşalımlar depremler ve volkanik olarak ifade edilirken uzun sürede ise yeryüzünün şekillerine (dağların, platoların, göllerin, okyanus ve nihayetinde kıtaların oluşumuna) kadar varan etki ve değişimler söz konusudur.

Jeolojik afetlerin kategorileri aşağıda belirtilen Tablo 2 de gösterildiği gibidir.

Jeolojik Afetler;

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü
Doğal Afetler	Jeofizik	Deprem	Zemin Hareketi/Yer Sarsıntısı
			Çöküntüler
			Tsunami
		Kütle Hareketi	Kaya Düşmesi
			Heyelan
		Volkanik Faaliyet / Patlama	Ash fall / Kül Güz
			Lahar / Çamur Akışı
			Piroklastik Akış
			Lava flow / Lav Akışı
			Zehirli Gaz Çıkışı

Tablo 2. Jeolojik afetler ve kategorileri

Jeolojik afetler; depremler, kütle hareketleri ve volkanik faaliyetler olmak üzere 3 kategoriye ayrılır. Kaynağını yer yüzeyi ya da yer kabuğundaki faaliyetlerden alan deprem, heyelan, kaya düşmesi, volkanik patlama, çamur akıntısı, tsunami gibi doğa kaynaklı olayların yol açtığı afetler, jeolojik afet olarak tanımlanmaktadır.

Deprem; Jeolojik afetlerden depremin kısaca tanımı litosfer (yer kabuğu /taş küre) tabakasında beklenmedik bir anda ortaya çıkan kinetik enerjinin açığa çıkması sonucunda meydana gelen sismik dalgalanmalar ve bu dalgalanmaların yer kabuğunu sarsması olayıdır. Depremler oluşumları gereği 4 çeşittir. Birincisi tektonik depremler, ikincisi çöküntü depremleri, üçüncüsü volkanik depremler ve dördüncüsü ise tsunamilerdir.

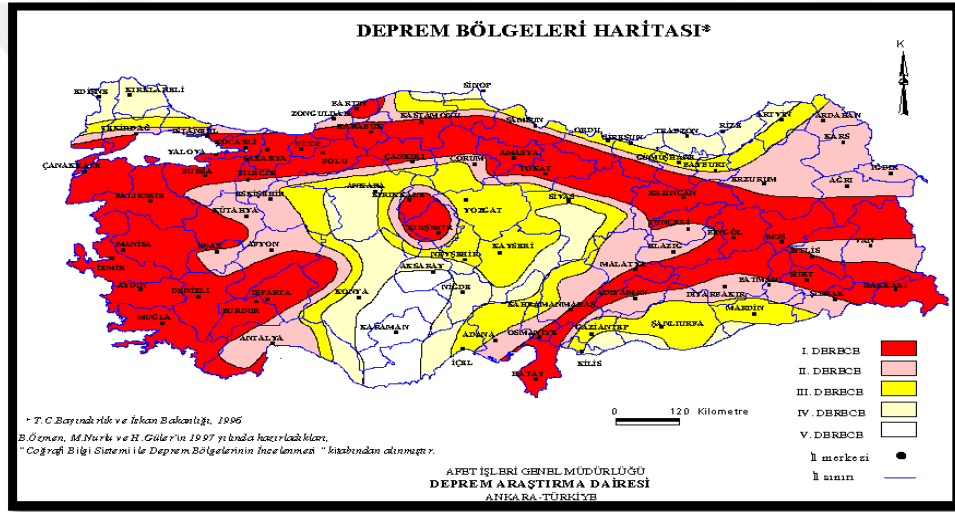
Var olduğu günden bu yana dünya üzerinde gerek dış faktörler ve gerekse litosfer tabakasının hemen altında bulunan atmosferin yumuşak bir katman olması ve iç hareketlerinin oluşması nedeniyle yer kabuğunda kırılmalar meydana gelmiş ve bu kırılmalar zamanla birtakım levhalar oluşturmuştur.

Türkiye, 5 deprem risk bölgesine ayrılmakta olup, dünyadaki depremselliği

yüksek olan ülkelerden biridir. Türkiye topraklarının % 96'sı deprem tehlikesi ile karşı karşıyadır. Nüfusunun %98'i deprem riski altında yaşamaktadır. Yine sanayi şehirlerinin % 98'i deprem riski altında bulunmaktadır (Web-5).

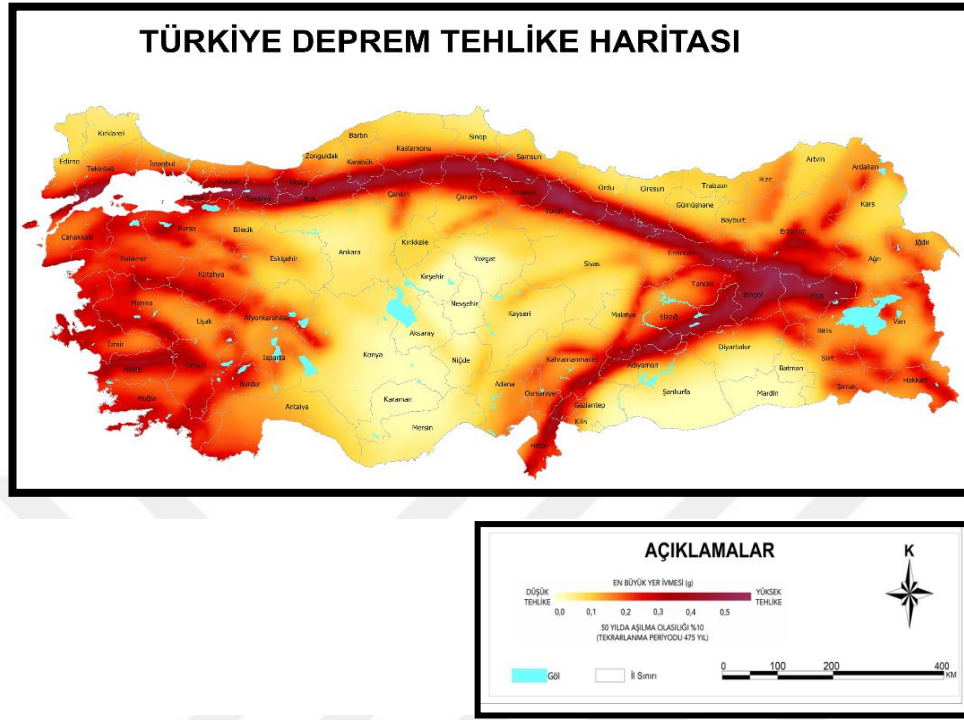
Türkiye'de en son 1996 yılında yürürlüğe giren Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı tarafından yenilenmiş, 18 Mart 2018 tarih ve 30364 sayılı (mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yeni harita 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe girerek Türkiye Deprem Tehlike Haritası şekline dönüştürülmüştür. Aşağıda Harita 1'de Türkiye Deprem Bölgeleri haritası, Harita 2'de ise Türkiye Deprem Tehlike Haritası verilmiştir.

Eski Deprem Haritası

Harita 1. Türkiye Deprem Bölgesi Haritası (eski deprem haritası)

Yeni Deprem Haritası

Harita 2. Türkiye deprem tehlike haritası. (yeni deprem haritası) (Web-6)

Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerinden ve AFAD resmi web sitesi kaynaklarından yararlanılarak 1903-2011 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen depremlerden 30 tanesini aşağıda belirtilen Tablo 3’te gösterilmiştir.

1903-2011 Yılları Arasında Meydana Gelen Bazı Depremler.

S.N	Yerleşim Yeri	Tarih	Saat	Şiddet	Büyüklik	Can Kaybı	Ağır Hasarlı Bina
1	Malazgirt (MUŞ)	29.4.1903	01:46	IX	6.7	600	450
2	Mürefte (TEKİRDAĞ)	9.8.1912	03:29	X	7.3	216	5540
3	BURDUR	4.10.1914	00:07	IX	6.9	300	6000
4	HAKKARİ-Salmas/İRAN)	7.5.1930	00:34	X	7.2	2514	3000
5	KIRŞEHİR	19.4.1938	12:59	IX	6.6	160	4066
6	ERZİNCAN	27.12.1939	01:57	X-XI	7.9	32968	116720
7	Erciş (VAN)	10.9.1941	23:53	VIII	5.9	192	600
8	Erbaa (TOKAT)	20.12.1942	16:03	IX	7	3000	32000
9	Hendek (ADAPAZARI)	20.6.1943	17:32	IX	6.6	336	2240
10	Ladik (SAMSUN)	27.11.1943	00:20	IX-X	7.2	4000	40000
11	Gerede-Çerkeş (BOLU)	1.2.1944	05:22	IX-X	7.2	3959	20865
12	Varto-Hınıs (MUŞ)	31.5.1946	05:12	VIII	5.9	839	3000
13	Karlıova (BİNGÖL)	17.8.1949	20:44	IX	6.7	450	3500
14	Yenice (ÇANAKKALE)	18.3.1953	21:06	IX	7.2	265	6750
15	Varto (MUŞ)	19.8.1966	14:22	IX	6.9	2396	20007
16	Mudurnu(ADAPAZARI)	22.7.1967	18:56	IX	6.8	89	7116
17	Pülümür (TUNCELİ)	26.7.1967	20:53	VIII	5.9	97	1282
18	Gediz (KÜTAHYA)	28.3.1970	23:02	IX	7.2	1086	19291
19	BURDUR	12.5.1971	08:25	VIII	5.9	57	3227
20	BİNGÖL	22.5.1971	18:43	VIII	6.8	878	9111
21	Lice (DİYARBAKIR)	6.9.1975	12:20	VIII	6.6	2385	8149
22	Muradiye (VAN)	24.11.1976	14:22	IX	7.3	3840	9232
23	ERZURUM – KARS	30.10.1983	07:12	VIII	6.9	1155	3241
24	ERZİNCAN	13.3.1992	19:08	VIII	6.8	653	8057
25	Dinar (AFYON)	1.10.1995	17:57	VIII	6.1	90	14156
26	Ceyhan (ADANA)	27.6.1998	16:55	VIII	6.2	146	31463
27	Gölcük (KOCAELİ)	17.8.1999	03:01	X	7.8	17480	73342
28	DÜZCE	12.11.1999	18:57	IX	7.5	763	35519
29	BİNGÖL	1.5.2003	03:27	VIII	6.4	176	6000
30	Erciş (VAN)	23.10.2011	13:41	VIII	7.2	644	17005
Toplam						81.734	510929

Tablo 3. 1903-2011 yılları arasında meydana gelen depremler. (Web-7)

Tablo 3’te 30 yerleşim yerine ait depremlerin meydana geldiği; tarih, saat, şiddet, büyüklük, can kaybı ve ağır hasarlı binalar yer almaktadır.

Türkiye’de kavram kargaşasına neden olan bir durumu belirtmekte fayda görülmektedir. Depremin şiddeti ve büyüklük dereceleri genelde birbirlerinin yerine kullanılır. *Depremin aletsel büyüklüğü*, deprem sırasında açığa çıkan enerjinin bir ölçüsü olarak tanımlanır. *Depremin şiddeti* ise, herhangi bir derinlikte olan depremin, yeryüzünde hissedildiği bir noktadaki etkisinin ölçüsü olarak tanımlanır. Tablo 3’te gösterildiği gibi büyüklük derecesi rakam ile gösterilirken, şiddeti ise Romen rakamıyla gösterilmektedir.

Meteorolojik Afetler

Meteorolojik afetler, dünyada meydana gelen aşırı hava koşulları (aşırı sıcaklık, aşırı soğukluk, yağmur, fırtına, kar, rüzgar ve sis) oluşturan süreçlerle ilgili insanları hayvanları ve çevreyi olumsuz yönde etkileyen, şiddetli, ani ve tahrip edici değişiklikler meydana getiren olaylardır. Kısa ömürlü, mikro-meso ölçekli aşırı hava koşulları ve dakikalarca, günlerce süren atmosferik koşullardan kaynaklanan bir tehlike olarak da tanımlanabilir. Meteorolojik afetlerin oluşumunu hazırlayan etmenler temelde atmosfer kökenli olmasına rağmen bazılarında afetin meydana geldiği yerin jeolojik yapısı da etkili olmaktadır. Sel, çığ ve sis buna örnek olarak verilebilir.

Ülkemiz, bulunduğu iklim koşullarından dolayı meteorolojik karakterli doğal afetlerin etkilerine oldukça sık maruz kalmaktadır. Bu afetlerden özellikle kuraklık, sel/taşkın ve dolu afetleri en yoğun yaşanan ve çok geniş alanlarda etkili olan meteorolojik afet türlerine örnek verilebilir.

Fırtına, aşırı soğukluk-sıcaklık ve sis meteorolojik afetlerin ana hatlarını oluşturur. Meteorolojik afet kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 4’te verilmiştir.

Meteorolojik Afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü	Afet En Alt Türü
Doğal Afet	Meteorolojik	Fırtına	Ekstra Tropikal Fırtına	
			Tropikal Fırtına	
			Konvektif Fırtına	Derecho / Şiddetli Fırtına
				Sağanak (Hail)
				Yıldırım / Fırtına
				Yağmur
				Kasırğa
				Kum / Tuz Fırtınası
				Kış / Kar Fırtınası
				Dalgalanma Fırtınası
				Rüzgâr
		Aşırı Soğuk ve Sıcaklık	Soğuk Hava Dalga	
			Sıcak Hava Dalgası	
			Şiddetli Kış Koşulları	Kar Buzu
		Sis	Hava Kütlesi Sisleri	Frost / Donma
				Adveksiyon Sisleri
				Radyasyon Sisleri
			Cephe Sisleri	Yamaç Sisleri
				Sıcak Cephe Önü Sisleri
				Soğuk Cephe Gerisi Sisleri
				Cephe Hattı Sisleri

Tablo 4. Meteorolojik afetler ve kategorileri

Fırtına; Rüzgârın alışıldık ortalama seviyeden daha hızlı bir şekilde esmesine ve zor koşullar yaratmasına neden olan meteorolojik olaylardır.

Aşırı sıcak ve soğuk hava etkisi; insan vücudunun ortalama alması gereken sıcaklık değerleri 36.12–37.8°C arasında olması gerekirken bu değerlerin üstünde ve altında meydana gelmesi durumunda oluşan meteorolojik olaylardır.

Sis; Yatay görüş mesafesini 1 kilometrenin altına düşüren yakın hava tabakasına yayılmış küçük kristallerden oluşan su damlacıklarının meydana getirdiği meteorolojik olaylardır.

Klimatolojik Afetler:

Uzun ömürlü, orta-makro ölçekli atmosferik olaylardan kaynaklanan mevsimsel ile uzun yıllar süren iklim değişkenliğine neden olacak kadar değişen tehlikelerdir.

Atmosfer olayları sonucunda meydana gelen bir afet çeşidi olan klimatolojik afetler, kuraklık, buzul gölü patlaması ve söndürülmesi güç ateş olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Kuraklık, dolu, hortum, yıldırım, kasırga, fırtına, tayfun, sel, siklonlar, tornado, tipi, çığ, aşırı kar yağışları, asit yağmurları, sis, buzlanma, hava kirliliği, orman yangınları gibi iklim koşullarıyla ilgili afet çeşitleri klimatolojik afetin alt kategorileridir. Klimatolojik afet kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 5’te verilmiştir.

Klimatolojik afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü
Doğal Afet	Klimatolojik	Kuraklık	
		Bozul Gölü Patlaması	
		Söndürülmesi Güç Ateş	Orman Yangını
			Kara Ateşi: Fırça, Çalı,
			Otlak, Mera

Tablo 5. Klimatolojik afetler ve kategorileri

Klimatolojik afetler, atmosfer olayları sonucunda meydana gelen afet çeşitleridir. Sıcak dalgası, soğuk dalgası, kuraklık, dolu, hortum, yıldırım, kasırga, fırtına, tayfun, sel, siklonlar, tornado, tipi, çığ, aşırı kar yağışları, asit yağmurları, sis, buzlanma, hava kirliliği, orman yangınları gibi iklim koşullarıyla ilgili afet çeşitleridir.

Kuraklık; Doğal iklim döngüsünden uzak, aylarca veya yıllarca yüzey veya yer altı su kaynaklarından uzakta bulunan ve ayrıca nem miktarının geçici dengesizliğinden kaynaklanan su kıtlığına denir. Meteorolojik, tarımsal ve hidrolojik olmak üzere kuraklığın üç belirgin tipi vardır.

Buzul gölün patlaması; Bir buzul gölün veya barajın aniden erimesi sonucu taşma veya patlama meydana gelerek oluşturduğu tehlikedir. Bu tehlike sonucu önünde bulunan yerleşim yerlerinin sular altında kalmasına neden olabilmektedir.

Söndürülmesi Güç Ateş/Yangın; Katı, sıvı veya gaz halindeki yanıcı maddelerin kontrol dışı yanma olayına denir. Yanıcı maddenin ısı ve oksijenle birleşmesi sonucu oluşan kimyasal olaylardır. Bir yanma olayının oluşabilmesi için yanıcı madde, ısı ve oksijenin bir arada bulunması gerekir. Bundan dolayı yangının önlenmesi için en önemli yöntem ısı veya oksijeni ayırmaktır. Yanıcı maddeye göre yanmanın üç aşaması bulunmaktadır. Yanmanın aşamaları aşağıda verilen Tablo 6'daki gibidir.

Yanma Aşamaları

Yanıcı Madde	1. Aşama	2. Aşama	3. Aşama
Katı	Sıvılaşma	Buharlaşıma / Ayrışma	Yanma
Sıvı	Buharlaşıma	Yanma 	
Gaz	Yanma 		

Tablo 6. Yanıcı maddeye göre yanma aşamaları

Hidrolojik Afetler

Akarsu, göl ve denizlerden kaynaklanan afetlerdir. Akarsu taşkınları göl ve deniz seviyelerinin yükselmesi ve göl ve deniz sularının kirlenmesi, hidrografik afet grubuna girer. Hidrolojik afetler; deniz kabarmaları, göllerin ve göl sularının kirlenmesi, akarsu taşkınları ve baraj taşkınları ve nihayetinde yıkımlar meydana gelmesi belli başlı çeşitleridir. Ayrıca Hidrolojik afetler sel, heyelan ve dalga hareketi olarak üç ana kategoriye ayrılır. Hidrolojik afetlerin kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 7’de verilmiştir.

Hidrolojik Afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü
Doğal Afet	Hidrolojik	Sel	Kıyı Seli
			Nehir Sel
			Su Baskını
			Buz Reçeli Sel
		Heyelan	Çığ (kar, enkaz, çamur, kaya düşmesi)
		Dalga Hareketi	Haydut Dalga
			Seiche

Tablo 7. Hidrolojik afetler ve kategorileri

Sel: Bir nehir/dere yatağındaki mevcut su miktarının, havzaya normalden fazla yağmur yağması veya havzada mevcut kar örtüsünün erimesi sonucu su miktarının artması ve yatak çevresinde yaşayan canlılara, arazilere, mala, mülke zarar vermesi olayına “sel” denir. Selden sonra suyun yatağından taşarak çevredeki geniş düzlük ve çukur alanlara yayılmasına ise “taşkın” denir.

Heyelan: Yüzeydeki malzemenin (kaya, toprak veya doğal zemin), yer çekimi etkisiyle bir düzlem boyunca yamaç aşağıya kayması sonucu oluşur.

Dalga hareketi;

- a) Haydut dalga; Dev dalgalar, boyları 18 ve 500 metre arasındaki dalgalara denir. Genelde kasırgalardan oluşur. Okyanusun ortasında genelde 30-60

metre arası dalgalar olur ve 500 metreye kadar büyür. Büyük dalgaların sebepleri genelde depremler/tsunamiler ve bombalar (örneğin, atom ve hidrojen bombalar) olur.

b) *Seiche (Seş) dalgası*: Seich dalgası; koylar ve göller gibi büyük su kütlelerinde kuvvetli rüzgâr ve atmosferik basınçtaki hızlı değişimler ile su kütlelerinin bir ucundan diğer ucuna ittiği zaman ortaya çıkan dalga tipidir. Rüzgâr ve atmosferdeki basınç durmasına rağmen bu dalga tipi bazen saatlerce hatta günlerce gelgitler yaparak sürebilmektedir. Göl, yüzme havuzu, baraj, koy, liman ve iç denizlerde görülebilir.

Biyolojik Afetler

Biyolojik afetler; insan hayatını olumsuz etkileyerek, biyolojik vektörler tarafından taşınan, toksinleri, patojenik mikroorganizmaları kullanarak, can kaybına, yaralanmalara, hastalığa veya diğer sağlık etkilerine, maddi hasara ve geçim kaybına neden olabilecek biyolojik olarak aktif maddelere maruz kalma olayıdır. Ayrıca biyolojik saldırılar, sosyal, ekonomik ve ekolojik sistemin çökmesine neden olabilmektedir.

Toprak, insan, hayvan ve bitkilerden kaynaklanan afetlerdir. Erozyon, orman yangınları, salgın hastalıklar ve böcek istilaları vb. biyolojik afetleri meydana getirir. Biyolojik afetler salgın (epidemik), böcek istilas, erozyon ve hayvan kazası olmak üzere dört kategoriye ayrılır. Biyolojik afetlerin kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 8’de verilmiştir.

Biyolojik Afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü
Doğal Afet	Biyolojik	Salgın / Epidemik	Viral Hastalık
			Bakteriyel Hastalık
			Paraziter Hastalık
			Mantar Hastalığı
			Prion Hastalığı
		Böcek İstilasası	Çekirge
			Diğer Böcekler
		Erozyon	
		Hayvan Kazası	

Tablo 8. Biyolojik afetler ve kategorileri

Salgın/epidemik; Belirli bir alanda veya belirli bir zaman diliminde belirli bir grup insanda beklenenden daha fazla vaka oluşması ve bir hastalığın hızlı yayılması olayı salgın hastalıklar olarak tanımlanabilir.

Erozyon; diğer adıyla aşınım, yerkabuğunun dış yüzeyinin başta akarsu olmak üzere türlü dış kuvvetlerle aşındırılıp yerinden koparılması, bir yerden başka bir yere taşınması ve biriktirilmesi olayıdır. En önemli nedeni doğal bitki örtüsünün ortadan kaldırılmasıdır.

Böcek istilasası; Herhangi bir bölgede zararlı böceklerin popülasyonunun artması veya yerleşim yerleri ve tarım arazilerine yoğun göç sonucu istila etmesi olayıdır.

Dünya Dışı Afetler

Gökcisimlerini (astroid) dünyayı zaman zaman tehdit etmesi (örneğin 2013'te 2012 DA14 isimli 130 bin ton ağırlığındaki bir asteroit dünyaya teğet geçmesi) beraberinde yeni tartışmalara ve astroidlere karşı tedbirlerin alınmasına yönelik farklı fikirler ve alternatifler ortaya koymuştur. Gök cisimleri uzaydaki kuyruklu yıldız, astroid gibi kaynaklardan türer. Meteor adı verilen bu cisimler ancak yeryüzüne çarptıktan sonra meteorid adını alır. Meteoridler kaya nikel ve demirden

oluşmaktadır (Kerrod, 2017). *Kerala meteoriti*, 27 Şubat 2015'te Hindistan'ın Kerala eyaleti üzerine gece vakti bir meteor düşerken havada bir ateştopu şeklinde patladı. 5-6 saniye süren olayda meteorun parçaları Kerala 2015 Yılı'nın Doğa Kaynaklı Afetleri “Dünya ve Türkiye” 96 eyaletinde Thrissur, Ernakulam, Palakkad, Kozhikode ve Malappuram yerleşim alanlarına dağıldı. Başlangıçta düşen cismin bir uydu parçası olduğu düşünüldü. Fakat bu teori çürütüldü. Kimyasal analizleri meteoritin nikel ve demirden oluştuğunu göstermektedir (Web-8).

Asteroitlerin, meteoroidlerin ve kuyruklu yıldızların dünyaya yakın yerlerden geçmesi, Dünya'nın atmosferine girmesi ve / veya Dünya'ya çarpması ve Dünya'nın manyetosferi, iyonosferi ve termosferi etkileyen gezegenler arası koşullardaki değişikliklerden kaynaklanan bir tehlike. Dünya dışı afetler; darbe ve uzay havası olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Dünya dışı afetler kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 9'da verilmiştir.

Dünya Dışı Afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Alt Türü
Doğal Afetler	Dünya Dışı / Extraterrestrial	Darbe(Etki) /Impact
		Uzay Havası / Space Weather

Tablo 9. Dünya dışı afetlerin alt kategorileri

BEŞERİ AFETLER

Afetin oluşumunda insanların kasıtlı veya kasıtsız olarak meydana getirdiği afet çeşidine beşeri afet denir. Beşeri afetler sosyal afetler ve teknolojik afetler olmak üzere iki kısma ayrılır.

Antropojenik afetler; insan eyleminden veya hareketsizlikten ve ihmallerden kaynaklanan tehlikelerdir. Doğal tehlikelerle zıtlık gösterirler. Antropojenik tehlikeler insanları, diğer organizmaları, biyomları ve ekosistemleri olumsuz yönde etkileyebilen olaylardır.

A. Sosyal Afetler

İnsanın doğrudan yiyecek, içecek, barınma, konaklama gibi günlük yaşamından kaynaklanan olaylardır. Açlık, kıtlık, yangınlar, bulaşıcı hastalıklar, terör saldırıları, savaşlar ve zoraki göçler, ekonomik krizler gibi olaylar sosyal afetlere neden olan olaylar arasında yer almaktadır. Sosyal afet kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 10’da verilmiştir.

Sosyal Afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü
Beşeri Afetler	Sosyal	Savaşlar	Kimyasal Savaş Tehditleri
			Biyolojik Savaş Tehditleri
			Nükleer savaş Tehditleri
			Kitle İmha Silahları
		Büyük Yangınlar	Orman Yangınları
		Ekonomik krizler	Açlık
			Kıtlık
		Terör saldırıları	
		Göçler	Ekonomik nedenli göçler
			Savaş nedenli göçler

Tablo 10. Sosyal afetler ve kategorileri

B. Teknolojik Afetler

İnsanların teknolojik gelişmeleri yanlış kullanımından kaynaklanan afetlerdir. Nükleer santral kazaları, maden kazaları, kimyasal, biyolojik ve nükleer saldırıları ve kazaları, baraj patlaması, sanayi kazaları ve ulaşım (gemi, uçak, tren vb.) kazaları gibi olaylar teknolojik afetlerdir. Teknolojik afetler kendi başına tetiklenebileceği gibi doğal bir afet veya bir insan tarafından da tetiklenebilir. Teknolojik afetler; endüstriyel kazalar, ulaşım kazaları, diğer kazalar ve dünya dışı olmak üzere dört kategoriye ayrılır. Teknolojik afet kategorilerinin ayrıntıları aşağıda belirtilen Tablo 11’de verilmiştir.

Teknolojik Afetler

Afet Grubu	Afet Alt Grubu	Afet Ana Tipi	Afet Alt Türü
Beşeri Afetler	TEKNOLOJİK	Endüstriyel Kazalar	Kimyasal Dökülmeler
			Çöküş
			Patlamalar
			Yangın
			Gaz Sızıntısı
			Zehirleme
			Radyasyon
			Yağ Sızıntısı
			Diğer
		Ulaşım kazaları	Hava Yolu
			Kara Yolu
			Demir Yolu
		Çeşitli Kazalar	Deniz Yolu
			ile Taşımacılığı Kazaları
			Çöküş
			Patlamalar
			Yangın

Tablo 11. Teknolojik afetler ve kategorileri

Kimyasal Tehlikeler

Kimyasal tehlikeler, evsel kimyasallar, kimyasal savaş ajanları ve toksik endüstriyel kimyasallardan oluşmaktadır.

A) Evsel kimyasallar; günlük hayatta evlerimizde kullandığımız toksik kimyasal içeren temizlik, boya malzemeleri gibi ürünlerdir.

B) Kimyasal savaş ajanları; öldürmek, yaralamak, insanları etkisiz hale getirmek, bitkisel ve hayvansal besin kaynaklarını, besin stoklarını kirletmek ve yok etmek, ekonomik önemi olan hedefleri işlemez hale getirmek, kaosa ve paniğe neden olmak amacıyla kullanılan; insanlar, hayvanlar ve bitkiler üzerinde doğrudan toksik etkileri olan her türlü katı, sıvı ve gaz halindeki kimyasal maddelerdir.

C) Toksik endüstriyel kimyasallar; endüstride üretim, depolama, taşıma veya atık yönetimi proseslerinde kullanılan katı, sıvı veya gaz haldeki zehirli kimyasal maddelerdir. Endüstriyel kimyasallar, ciddi yaralanmalara ve ölümlere neden olabildiği gibi insanlara diğer canlılara, mülke, çevreye ve ekolojik dengeye zarar verebilmektedir.

Toksikolojik Afetler; Toksikoloji, kimyasal maddelerin canlı organizmalarda sistemler üzerinde istenmeyen, zararlı, olumsuz sonuçlar oluşturan etkileşimlerini inceleyen bir bilimdir. Toksik maddelerden kaynaklı afetler ve bu afetlerin çevre ve insan üzerindeki toksik etkilerin yayılmasıyla oluşan ve zaman zaman toplumları kırdıran hastalıklara yol açan bir çeşit teknolojik afetler sınıfının bir şubesidir.

Küreselleşme, tüm dünyada zehirli kimyasalların çoğalmasına ve hızlı dağılımına neden olmuştur. Potansiyel olarak ölümcül kimyasal madde depolayan birçok kimyasal fabrika güvenli değildir. Özellikle son 100 yıl içerisinde, toksinlerin ve potansiyel toksinlerin sayısı arttığından, toksik felaketler giderek yaygınlaşmıştır. Bu olaylardan bazıları şunlardır; 3 Aralık 1984 Bhopal Felaketi (Hindistan), 26 Nisan 1986 Çernobil (Ukrayna), 18 Kasım 1978 Jonestown (Guyana), 21 Nisan 1956 Minamata Körfezi Felaketi (Japonya), 10 Temmuz 1976 Seveso Faciası (İtalya) gibi olaylar giderek artan toksik yaşam alanını sembolize etmektedir. Güvenli olmayan bu fabrikalarda meydana gelen kazalar da toksikolojik afetler sınıfına girer. Ayrıca günümüzde konveksiyonel silahların yanı sıra daha geniş kitleleri etkilemesi ve daha ekonomik olması nedeniyle savaş ve çatışma gibi durumlarda bazı kimyasalların Kitle İmha Silahı (KİS)'na dönüştürüldüğü de görülmektedir.

1.2. Kuramsal Çerçeve:

1.2.1. Afet Sosyolojisi

Afetlerin meydana gelme nedenleri farklılık göstermekle birlikte, meydana geldikleri yerde gösterdikleri farklı etkiler bakımından birçok açıdan farklı sonuçlar da doğurmaktadır. Afetin farklı tanımlamaları şu şekildedir: Afetler; insanlarda fiziksel, sosyal, ekonomik, psikolojik anlamda kayıplar doğuran ve insanların yaşamlarında çeşitli değişiklikler yaratan olaylardır. Genel anlamda ifade etmek gerekirse, “insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkân ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olayların sonuçlarına afet denilmektedir” (Ergünay, 2008:1).

Afet tanımlarından anlaşıldığı üzere, bir olayın afet sonucunu doğurabilmesi için, yalnızca oluşması değil, insanlarda büyük ölçüde fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda kayıplar ve zararlar yaratması da gerekmektedir (Şengün, 2007:2). Afetlerin sebebi her ne kadar doğadan ve bazen de insan faktörünün etkisinden olsa da sonuçları açısından insanlara, topluluklara ve toplumlara çeşitli şekillerde verdikleri zarar itibarıyla sosyal bir olgu (Özaydın, 2017:7) olarak tanımlanmaktadır. Bazı doğal afetler nasıl olduğundan ziyade nasıl bir etki yarattıkları, toplumu nasıl ve hangi yönde bir değişime veya dönüşüme uğrattığı vurgusuyla daha çok ön plana çıkmakta ve tartışılmaktadır. Bu araştırmada afet sosyolojisinin gerek doğal afetler gerekse insan kaynaklı afetlerin birey ve toplum üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak afet ve etkilerine sosyolojik bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Doğal afetler terimsel olarak farklı ülkelerde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Şöyle ki, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Portekizce ve benzeri birçok farklı dili yansıtan çok sayıda sözlüğün İspanyolca veya Fransızca gibi romantizm dillerinde “*felaket*” teriminin kökenleri ve nüansları karşılaştırılırken, “büyülü, astral, doğaüstü ve dini çağrışımlara sahip bir yaklaşım sergilemiştir. Yunan kökenli olan felaket kavramı İngilizcede aynı anlamda kullanılmıştır. Buna karşılık, Hollandaca, Japonca ve Arapça da bu afet/felaket terimi “*büyük kayıp*”, “*korkunç olay*”, “*kaza*” veya

talihsizliği ileten diğer ifadeler gibi kavramlarla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır (Web-9).

Afet kavramı yukarıda da belirtildiği gibi toplumdan topluma, kültürden kültüre farklı bakış açılarıyla değerlendirilmekte, aynı zamanda farklı algı ve tanımlamalara da yol açmaktadır.

1.2.2. Toplumların Afet Algısı ve Tepkiselliği

1.2.2.1 Afete Geleneksel Bakış

Afeti veya başka bir deyimle felaketi, esasen doğanın değişmezleriyle bağlantılı bir fenomen veya insan faaliyetlerinin bir yan ürünü olarak kabul etmek, geleneksel bir bakış açısidir.

Muhafazakâr veya geleneksel toplumların doğal afetlerin doğaüstü bir varlığın emriyle gerçekleştiği veya doğaüstü gücün memnuniyetsizliği, kızgınlığı ve yeryüzündekilere cezası olarak düşünülebilmektedir. Ayrıca semavi dinlerin tüm kaynaklarında da, doğal afetlerin Yaratıcının yarattıklarının imtihanı olarak değerlendirildiği de görülmektedir.

İslam dini doğal afetler konusunda iki farklı fikir ortaya koymuştur. Birincisi doğal afetin Allah'ın bir cezası olduğuna, eski kavimlerin başına gelen helak olaylarına benzerlik kurarak sapkınlık içinde olan toplumlara Allah'ın bir cezası olduğuna inanılmaktadır. İkinci bir yaklaşım ise helak olayını; Hz. Âdem'den Hz. Musa'ya kadar olan kavimlerin helakı, Hz. Musa'dan Hz. Muhammed'e kadar olan toplulukların helakı ve Hz. Muhammed'ten sonra kıyamete kadarki sürede kişilerin helakı şeklinde yorumlanmıştır.

Bununla birlikte, “yine de senin Rabbin hiçbir toplumu, kendi içlerinden onlara mesajlarımızı okuyup açıklayacak bir elçi göndermedikçe yok etmez ve yine Biz hiçbir toplumu, üyeleri birbirlerine zulmetmeyi yol olarak benimsemedikçe, yok etmiş değiliz” (Kasas Suresi 59) ifadesi yer almaktadır.

Geleneksel toplumlar, doğal afetlerin insan üzerindeki hâkimiyeti ve insan gücünü aşan doğal olaylara karşı çaresiz ve güçsüz kalan insanların afet öncesindeki riski azaltacak önlemleri yerine, afet sonrası acılarına göğüs germenin yol ve

yöntemlerini geliştirerek daha dirençli ve dirayetli bir toplumun oluşması mücadelesini vermiştir. Doğal afetlerden sonra sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürü geliştirilerek çok kısa bir sürede afetzedelerin temel ihtiyaçlarının karşılanması için toplumsal duyarlılık ön plandadır.

1.2.2.2. Afete Modern Bakış

Geleneksel toplumlardaki risk kavramı ile modernleşme ve sanayileşme sürecindeki risk kavramı arasında farklılıklar bulunmaktadır. Modern toplumlardaki yapısal olan ve yapısal olmayan önlemleri kullanarak belirlenen risklerle nasıl başa çıkılacağı önemlidir.

Alman sosyolog Ulrich Beck (1986) modern toplumların çıkmazlarını risk toplumu (başka bir modernliğe doğru) olarak tanımlamış ve riski teşkil eden faktörlere dikkatleri çekmiştir. Ulrich Beck'in ortaya attığı risk toplumu ve kendi üstünde düşünen modernleşme kuramının, günümüzün diğer sosyolojik kavramları ile birlikte ele alındığında çağdaş batı sosyolojisi ve toplumların tanımlanmasında ve kavranmasında da anahtar rol oynayacağı düşünülmüştür.

Afette Dirençli Toplum; Afetin zorluklarına ve belirsizliklerine karşı kendini koruyabilen ve afetin ağır etkilerine karşı dayanabilme becerisini sağlayan toplumlar dirençli toplumlardır.

Dirençli toplum üzerinde yapılan yorumlar genel hatlarıyla zorluklara veya ağır koşullara karşı toplumsal dengelerin yeniden eski haline getirilmesi ve dinamik bir sürece tekrar kavuşabilme mücadelesidir. Dirençlilik kavramı, genel olarak, bir maddenin, bireyin, organizasyonun veya bütün bir toplumun ağır şartlara dayanabilmesi ve şoklara karşı koyabilme becerisidir (Weichselgartner ve Kelman, 2015'ten aktaran Mızrak 2018). Dirençlilik, değişikliğe karşı daha uygun bir hale gelerek, yani adapte olarak uyum sağlamaktır (Maguire ve Cartwright, 2008'den aktaran Mızrak 2018). Dirençlilik pozitif adaptasyonu sağlayan dinamik bir süreçtir. (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000'den aktaran Mızrak 2018). Dirençlilik, bir bireyin veya sosyal bir grubun afetler sonrasında ilk haline dönerek veya afetlerden kaynaklanan belirsizliğe karşı kendini uygun hale getirerek iyileşebilme kapasitesidir (Benadusi, 2014'ten aktaran Mızrak 2018). Bu tanımlar göz önünde bulundurularak,

bir toplumun dirençli bir toplum olabilmesi için, tehlike teşkil eden afetlere karşı risk analizini çıkarıp, riski azami derecede azaltarak tehlikelere karşı dirençli bir toplumun oluşmasına katkı sağlar.

Geleneksel afet yönetim yaklaşımları ile çağdaş yaklaşımlar arasındaki temel fark riskin tanımlanması ve ölçülmesi olarak belirtilebilir. Geleneksel yaklaşımlar, afet sonrası süreç ve hasar odaklıyken, modern yaklaşımlar ise afet öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan risk odaklı yaklaşımlardır. Risklerin artması, muğlaklaşması ve uluslararasılaşması riskleri belirleme ve önleme anlayışını gerektirmiştir. Bu nedenle 1990’lardan itibaren geleneksel afet yönetimi anlayışında köklü değişikliklere işaret eden “Afet Risk Yönetimi Sistemi” adı altında uluslararası afet politikası yaklaşımı ön plana çıkmaya başlamıştır (Özmen ve Özden, 2013).

1.2.3. Dünyada Afet Sosyolojisi

Afet Sosyolojisinin farklı tanımları yapılmasına rağmen, çoğu disiplinin odak noktasının ‘insan etkileşimi’ çalışması olduğu konusunda hemfikirdir. Sosyologlar “insanlar nasıl tepki verir?” şeklindeki anahtar soruya, İtalyan Sosyolog Prince (1920)’ın Halifax Limanı’ndaki iki geminin çarpışması ile ilgili ilk incelemesinden başlayarak, tüm afet olaylarının benzersiz tarihi bölümler olmasına rağmen, sosyolojik araştırma gündemini tanımlayan, temel epistemolojik varsayımı ve karşılaştırmalı analizlerin ortak unsurları, yani ortak davranış modellerini tanımlayabilmesi üzerinde durmuştur (Web-10).

İnsan faaliyetlerinin sonucu olarak meydana gelen bir felaketin, toplumsal değişimin önemli bir nedeni olabileceği göz ardı edilmemelidir. Afetlerin toplum üzerindeki değişim etkilerini inceleyen ilk sosyolog olan Samuel H. Prince, afet olaylarını, toplumsal değişimle ilişkilendirmektedir. 6 Aralık 1917’de Ünlü Halifax Limanı’na yakın patlayıcılarla dolu bir Fransız gemisinin patlamasını inceleyen Prince, felaketi “*düzenlerin ya da sistemlerin yıkılmasını sağlayan bir olay*” olarak değerlendirir. Başka bir deyişle, “*felaket içinde felaket*”, toplumun normal dengesi ile olan etkileşimi, yani toplumsal bir değişimi temsil ettiğini dile getirir (Web-10).

O zamana kadar tarihin en büyük patlamasına şahitlik yapan Anklıkan Papaz Samuel Henry Prince, bu olaydan esinlenerek sonraki süreçlerde kaza sonucu meydana gelen bir olayın sosyal bir değişime nasıl etki ettiğini kaleme alır.

Afet Sosyolojisine öncülük eden Enrico Henry Quarantelli (Web-11), Afet tanımları, bir tür fiziksel etkinin ancak büyüklüğünün sosyal yaşamı ciddi bir şekilde bozulmasına yol açması için yeterli olması durumunda bir felaket olarak görselleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde afet sosyolojisi çalışması, ilk olarak Enrico Henry Quarantelli tarafından yapılmıştır. (1963'te, o ve iki arkadaşı Russell Dynes ve Eugene Haas, Ohio State Üniversitesi'nde Afet Araştırma Merkezini kurdu). Enrico H. Quarantelli doğal afetin aslında insanların birlikte yaşamalarının nedeni olduğunu şu ifadeyle dile getirmektedir: “Doğal felaketler sosyal hayatı demokratikleştirir ve topluluk kimliğini güçlendirir, sınıf farklılıkları yok olur, insanlar acı çeker ve birlikte çalışır. Yağma korkusu yaygın iken yağmalama çok nadir görülür” (Web-11) diyerek zor şartlarda insanların birbirlerine kenetlenebileceğini savunur.

Dynes (1998:109), E.H. Quarantelli ile benzer bir düşünceyle “sosyal yaşamın ve afet müdahalesinin temelini oluşturan topluluktur” diyerek afet müdahalesinin topluluklarca mümkün olabileceğini söyler. Doğal felaketlerin beraberinde getirdiği problemlerin çözülmesini değinen Dynes, ihtiyaçları karşılamak ve problemlerle başa çıkmanın yanı sıra sorunları problemlere ayırmak için gelişen bir [sosyal] yapıyla, “felaketin sosyolojik olarak kavramsallaştırılmasını savunur” yani Dynes, toplumu analiz odağı olarak gözlemler. Yine buna paralel olarak Porfiriev, afetlerin aynı zamanda daha büyük sisteme, örneğin toplumsal ekonomik ve sosyal yapıya etki ettikleri için toplumsal bir olgu olduğunu söyler (Web-11).

Sosyoloji, tanımı gereği, gruba odaklanır. Bireyler felaketlere cevap verirken, bunu grup bilincinde yer alan sosyal yapı bağlamında yaparlar. Porfiriev (1998)'e göre gruplar, ister küçük, ister orta ve isterse büyük katılımcılar olsun, ortak toplumsal bilinçten çıkarılan, yeni ortaya çıkan bir sosyal yapı sergilerler.

Avusturalya'da Afet Sosyolojisiyle ilgilenen Beverley Raphael çocukların afet eğitimi üzerinde durmaktadır. Raphael, “acil durumlarda, özellikle hayati tehlike varsa, çocuklar üzerinde çok ciddi bir etki yapması muhtemeldir. Küçük çocuklar ölümün kesinliğini anlayamayabilirler ancak başkalarının korkularına cevap

vereceklerdir” der. Raphael, çocukların tehlike anında farklı bir refleks geliştirebileceğini, kendini koruma altına alma dürtüsü ile güvenli bir yere veya kişilere sığınmanın çabası içine gireceklerini vurgular. Rapheal ayrıca çocukları, onların ailelerini, okullarını ve topluluklarını afet konusunda eğitmenin önemini vurgulamaktadır (Web-12).

Almanya’da afet sosyolojisinin en önemli sosyoloğu olarak bilinen Wolf R. Dombrowski’nin “afetin etkilerinden söz etmenin yanlış olduğunu, çünkü afet olarak adlandırdığımız zaten etkileridir” (Dombrowski, 1998:20’den aktaran Akgüngör, 2010)’ şeklindeki yorumu, Türkiye’de Çağlar Akgüngör’ün çalışmalarına ilham kaynağı olmuştur. Çağlar Akgüngör (2010), Dombrowski’den etkilenecek “afetin etkilerinden söz etmenin yanlış olduğunu, çünkü afet olarak adlandırdığımız zaten etkileridir” diyerek bu etkilerin afetin kendisinden daha önemli olduğuna bir kez daha dikkat çekmektedir (Web-13)

Daha yakın zamanda yapılan formülasyonlarda, felaketler yalnızca gerçekliğin toplumsal yapıları olarak değil, aynı zamanda toplumsal sistemlerdeki bazı yıkıcı, politik sistemli krizlerin toplumsal sistemlerde ortaya çıkan etki veya tehditlerin siyasi tanımları olarak görülmektedir. Marksist temelli yaklaşımlar genel olarak bu görüşü ele almaktadır.

1.2.4. Türkiye’de Afet Sosyolojisi

Türkiye’de afet sosyolojisinin öncülerinden Aytül Kasapoğlu ve Mehmet Ecevit ortak yazdıkları “Deprem’in Sosyolojik Araştırması” adlı eserde “Toplumlar hızla değişmelerine ve sürekli yeniden inşa olmalarına rağmen belirli bir yapıya da sahiptir. *Düzen, değişme ve çatışma* bu yüzden sosyolojinin temel kavramlarıdır. İşte deprem gibi doğal afetler, toplumdaki mevcut düzeni sarstığından sosyolojik olarak önem kazanmaktadırlar” (Kasapoğlu ve Ecevit, 2001) diyerek, insan yaşamını alt üst eden doğal afetlerin fiziksel etkilerinin yanı sıra mevcut düzeni de sarstığını dile getirmektedir.

Türkiye’de afetler konusunda sosyal bir problem olarak çalışan ilk sosyologlardan biri Bahattin Akşit’tir. Nuray Karancı, Bahattin Akşit, Meltem Anafarta ve Metin Özdemir’in birlikte yazdıkları el kitabı olan ‘Afetlere Karşı

Hazırlıklı Olmak İçin Halk Eğitimi: Eğitici El Kitabı (ODTÜ, Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2001) adlı eser, Türkiye’de afet kapsamında yazılan ilk eser olma özelliğini taşır.

Deprem ve Kurtarma İlkeleri (Ergin Arıoğlu, Nihal Arıoğlu, Ali Osman Yılmaz, Canan Girgin. 2000) adlı eserde belirtilen arama kurtarma kapsamında yapılan teknik çalışma prensipleri, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın 2017 tarihinde Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu (İNSARAG) akreditasyon eğitimlerinde aldığı konuların bu eserde mevcut olması, teorik olarak bu eserin arama kurtarma alanında teknik çalışmalara rehberlik edecek nitelikte bir eser olma özelliği taşıdığını göstermektedir.

Prof. Dr. Bahattin Akşit 10 Eylül 2007 tarihinde Anadolu Ajansı’yla yaptığı söyleşide depremden sonra gelişen sivil toplum kuruluşlarının gittikçe ön plana çıktığını ifade ederek dikkatleri Marmara depreminden sonra kurulmuş olan derneklere çekmiştir. Psikolog Nuran Karancı ise deprem konusunda psikolojik çalışmalarıyla deprem konusunda literatüre çok önemli katkılar sunmuştur.

Prof. Dr. Murat Balamir ‘Deprem Konusunda Güncel Gelişmeler ve Beklentiler’ adlı makalesinde Türkiye’de doğal afetler konusuna ağırlık verilmesi gereken asıl etkinlik alanının zarar azaltma (risk yönetimi) olduğunu vurgulamaktadır. Risk yönetimini ‘her dönemde ve her alanda sürdürülecek öncelikli ve en etkin çaba olduğunu zihinlere yerleştirmekle sağlayabiliriz’ (Web-14). Diyerek riskin sürekli zihinlerde canlı tutulmasının gerekliliğinden söz etmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de depremin insan psikolojisi ve toplum üzerinde etkisini ele alan sayısız kaynak mevcuttur. Yalnız depremin toplumun üzerinde yarattığı travmaları ve onun dini inanç ve davranışlarına olan etkisini sahada yapılan ampirik bir araştırmanın verileri üzerinden ‘Deprem ve Din’ adlı çalışmada ele alan Doç. Dr. Zeki Duman (2016), doğal afetlerin oluş nedenlerinin dinsel yaklaşımları ele alarak din ile doğal afetler arasındaki ilişkileri sosyolojik bir bakış açısıyla yorumlamıştır.

Doğal afete karşı çocuk psikolojisini ele alan Boğaziçi Üniversitesi’nde Deniz Yücel (2001) yüksek lisans tezini depremde etkilenen illerden 9 ile 11 yaşlarındaki çocuklar ve ebeveynleri ile Yalova ve Sakarya illerinde ve depremden etkilenmeyen Samsun ile İzmir illerindeki 9 ile 11 yaşları arasındaki çocuklar ve ebeveynleri ile

yapılan anketteki çocuklarla projektif test yöntemleri kullanarak afetlere karşı tepkilerini incelemiştir.

Eda Yaprak Akçakaya (2018) ise On Dokuz Mayıs Üniversitesi'nde "Afet Riski Bağlamında Yaşlılarda Sosyal Sermayenin İncelenmesi: Amasya Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, 33 yaşlı kişi üzerinde yapılan derinlemesine görüşme ile afet ile sosyal sermaye üzerinde çalışma yaparak yaşlıların görüşlerine başvurmuştur.

Gelişmiş olan ülkelerde, afet sosyolojisi üzerinde çalışma yapan sosyologlar, gelenekçiler, bürokratik örgütlemeler ve kolektif davranış biçimleri üzerinde durmuşlardır. Ülkemizde ise kolektif davranış biçimlerinin oluşması için kolektif bir bilincinin oluşturulması gerekir.

1.2.5. Türkiye’de Afet Politikası

Türkiye hem doğal afetler açısından hem de insan ve teknolojik kaynaklı afetler açısından oldukça risklidir. Bir taraftan ülke topraklarının büyük bir bölümünün deprem bölgesi olması ve özellikle belli bölgelerinin aşırı yağış alması gibi faktörler, doğal afetler açısından risk oluştururken, diğer taraftan Türkiye’nin jeopolitik konumu, komşu ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar, sık meydana gelen orman yangınları, plansız hızlı bir şekilde büyüyen sanayi kuruluşları ve gerek yakın ülkelerde bulunan ve gerekse ülkede yapılması planlanan nükleer santraller, insan kaynaklı afetlerin görülme ihtimalini artırmaktadır (Laçiner ve Yavuz, 2013: 115).

1999 Marmara Depremi’nden sonra Türkiye’nin afet politikası, tarihi bir değişime uğramıştır. 2011 Van depremi ile bu değişimin kurumsallaşması yolunda daha ciddi adımlar atılmıştır. Örneğin Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) bünyesinde kurulan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES) ve Afete Hazır Türkiye Bilinçlendirme Eğitimi Seferberliği (AHATES) ile kurumlar arası çalışmalar koordine edilerek sistematik olarak eğitim ve programların bir düzene sokulması hedeflenmiş ve tatbikatlarla desteklenmiştir. Bu değişim yalnızca afet sonrası iyileştirme ve yardımlaşmalarla sınırlı kalmayıp, afet öncesi risklerin sistemli olarak bertaraf edilmesi ve olası can ve

mal kayıplarının en asgari düzeye indirilmesine yönelik yapılan çalışmalarla “afete karşı dirençli bir toplumun” (Mızrak, 2018) oluşmasında yeni bir döneme girildiğinin de göstergesi sayılabilir.

Yapılan bu değişimlerin topluma etkisinin yetersiz olması, AFAD ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonun zayıf olması ve afet konusuna okullarda okutulan zorunlu eğitim müfredatında çok az ve yetersiz olarak değinilmesi bilinçli, dirençli ve dirayetli bir toplumun oluşmasında yetersiz kalmıştır. Afet yönetimi, toplum içinde sadece bir ya da birkaç kurum ya da örgütlenmenin faaliyet göstermesinden daha fazlasını gerektiren bir süreç olarak kabul edilmektedir.

1.2.6. Türkiye’de Afet Eğitimi

Eğitim, bireylerin ve toplumların zarar görebilirliğini azaltan temel bir faktördür (Johnson, Ronan, Johnston ve Peace, 2016’dan aktaran Mızrak, 2018: 57). Eğitim doğrudan ve dolaylı katkılarıyla zarar görebilirlik derecesini azaltmaktadır. Doğrudan katkıları; bilişsel ve problem çözme becerilerini geliştirir, daha iyi bilgi kazanılmasını sağlar ve risk algısını etkiler. Dolaylı katkıları; yoksulluğu azaltır, bilgiye ulaşmayı sağlar ve sosyal sermayeyi artırır. Eğitimli insanlar bilginin ve bilimin yayılmasına katkı sağlarlar ve afet risk azaltma çalışmaları yapan kurumlara ulaşmayı kolaylaştırırlar (Muttarak Lutz ve Striessnig 2014’ten aktaran Mızrak. 2018: 57).

Afetlere karşı yapılacak en etkin mücadele afet öncesi yapılacak hazırlık çalışmalarıdır. Afet öncesi hazırlık çalışmaları ise temel afet bilinci eğitiminin zorunlu eğitim müfredatına alınarak daha verimli hale getirilebilir. Afet eğitimi alan kişiler, afetlerin risk ve tehlikelerine karşı daha duyarlı ve daha bilinçli bir hazırlık içerisinde olur. Afet eğitimleri ile insanların afetler hakkındaki farkındalıkları, bilgi düzeyleri ve ilgileri artırılabilir.

Afet öncesi verilen eğitimler sonucu yapılan hazırlık çalışmalarının artması aynı zamanda afet esnasında yapılan müdahale ile afet sonrasındaki kriz yönetiminin de daha az bir zarar ile sonuçlandırılması anlamına gelir. Afet bilinci eğitimlerinin okul, aile ve öğrenci ekseninde bir proje haline getirilmesi afet tehlikelerine karşı riski azaltma projesi olarak geliştirilebilir. “Okul çağındaki çocuklara tehlike eğitimi

verilmesi sonucunda çocukların tehlikeler ile ilgili korkularının azaldığı tespit edilmiştir” (Ronan ve Johnston, 2003’ten aktaran Mızrak. 2018: 61). Okulda verilen afet eğitimlerinin planlanmasında ve bu eğitimlerin verimli olmasında okul, aile ve öğrencilerin sürekli etkileşim içerisinde olması gerekmektedir. Çocukların afetler hakkında bilgi düzeylerinin yüksek olması toplumun afetlere karşı uzun dönem dirençli olmasını sağlayacaktır. Özellikle toplumun geleceği açısından çocukların afetler hakkında eğitim almaları büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye’de afet sosyolojisinin, sosyolojik bir disiplin haline gelebilmesi için mevcut olan afet sosyolojisi çalışmaları çok düzensiz ve özellikle depremin sıkça görüldüğü bölgelerde lokal çalışmalarla sınırlı olduğu görülmektedir. Bu dağınıklığın giderilmesi için bir afet sosyolojisi literatürü çalışması yapılması ve bu çalışmalar kapsamında Van Depremi’nden sonra doğal afetler yönetimi kapsamında kurulan Acil Durum ve Afet Yönetimi Programı/Bölümü açan okullarda, afet sosyolojisi dersi eklenmesi bir zorunluluk ve bir gereksinimdir. Ayrıca yine Van Depremi’nden sonra Türkiye’nin birçok ilinde kurulan arama kurtarma derneklerinin, AFAD, İtfaiye, UMKE ve Jandarma Arama Kurtarma (JAK) gibi arama kurtarma eğitim faaliyetlerini gösteren kurumlarla koordinasyonun güçlü tutulması gerekmektedir.

Türkiye’de afet bilinci ve farkındalıkları üzerinde yapılan eğitim programları İlköğretim, orta öğretim, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora ve enstitüler bazında yapılan eğitim programları ve uygulamalı araştırma programları üzerinde yapılan bir araştırma sonuçları aşağıda belirtilen Tablo 12’de verilmiştir.

İlköğretimde Afet Bilinci; İlköğretim müfredatında yer alan doğal afetler ile ilgili ders üniteleri şu şekildedir.

4. Sınıf, Sosyal Bilgiler ders kitabının İnsanlar Yerler ve Çevreler ünitesinde ‘*Doğal Afetlere Hazır Olalım*’ başlığı altında konu edinmiştir.

5. Sınıf, Sosyal Bilgiler ders kitabının, İnsanlar yerler ve Çevreler ünitesinde yer alan ‘*Ülkemizde Depremler*’ konusu işlenmektedir.

9. Sınıf, Coğrafya ders kitabının Doğal Sistemler ünitesinde yer alan Haritaları Anlamak (doğal afetlere yönelik risk haritası) konulu etkinlik yer almaktadır.

10. Sınıf, Coğrafya ders kitabının, Çevre ve Toplum ünitesinde yer alan ‘*Doğal Afetlerin Küresel Yüku*’ konulu etkinlik yer almaktadır.

11. Sınıf, Coğrafya ders kitabının Mekânsal Bir Sentez: Türkiye ünitesinde yer alan *Türkiye Risk Altında mı?* ve *'Afetlerle Yaşam'* konulu etkinlikler yer almaktadır.

2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında Devlet ve Vakıf Üniversiteleri'nde Afet Eğitimleri

Eğitim Seviye Düzeyi	Afet kapsamında Eğitim Programı Olan Üniversite Sayısı
Ön lisans	20
Lisans	14
Yüksek Lisans	6
Doktora	3
Enstitü	3

Tablo 12. Ön lisans, lisans ve lisansüstü afet eğitimleri

Lisans Programları ve Okutulan Bazı Dersler

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimler Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimler Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay Sağlık Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Bayburt Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Turhal Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Sağlık Yüksek Okulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

Konya Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimler ve Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Lisans Programlarında alınan bazı dersler aşağıda belirtildiği gibidir.

- *Doğa Kaynaklı Afetler*
- *İnsan Kaynaklı Afetler ve Yönetimi*
- *Afetlerde İnsan Kaynakları Yönetimi*
- *Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Afet Yönetimi*
- *Afetlerde İyileştirme Çalışmaları*
- *Afetlerde Sivil Toplum Kuruluşları*
- *Afet Yönetimine Giriş*
- *Afet ve Acil Durum Yönetimi*
- *Afet ve Acil Durum Yönetimine Giriş*
- *Risk Değerlendirmesi ve Metodolojisi*
- *Afetlerde Risk ve Kriz Yönetimi*
- *Kentleşme ve Afet Riskleri*
- *Afetlerde Lojistik Yönetimi*
- *Acil Durum Planlaması*
- *Afet ve Acil Durum Planlaması*
- *Afet Tıbbı*
- *Afetlerde Tıbbi Müdahale*

- *Afetlerde Engelli ve Çocuk İlk Yardımı*
- *Acil Durum Psikolojisi*
- *Afet Anında Görevlilerin Yaşam Koşulları*
- *Zor Koşullarda Yaşam*
- *Afetlerin Toplum Üzerinde Etkileri*
- *Türkiye'nin Doğal Afet Tarihi ve Sosyolojisi*
- *Afetlerde Disiplinlerarası Etkileşimler*
- *Acil Durum Yönetiminde Araştırma Metotları*
- *Afet Yönetiminde Temel Yaklaşımlar*
- *Acil Durum ve Afet Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*
- *Dünyayı Etkileyen Önemli Afetler ve Alınan Dersler*
- *Afetlerde Beslenme*
- *Afette Beslenme ve Biyokimya*
- *Afetlerde Genetik Hastalıklar*
- *Afetlerde Salgın Hastalıklar*
- *Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer (KBRN)*
- *Kimyasal Biyolojik Radyoaktif Nükleer Felaketler*
- *Kimyasal Maddeler ve Tehlikeleri*
- *Afetlerde Korunma, Önleme Teknikleri ve Hareket Tarzı*
- *Afetleri Önleme ve Korunma Teknikleri*
- *Dağcılık*
- *İple Kurtarma Teknikleri*
- *Temel Afet Bilinci*
- *Temel Arama Kurtarma*

- *Acil Yardım ve Kurtarma Çalışmaları*
- *Acil Yardım ve Afet Yönetimi Pratikleri*
- *Arama Kurtarma Becerileri*
- *Arama ve Kurtarma Bilgisi*
- *Afetlerde ve Arama Kurtarma Çalışmalarında Operasyon Yönetimi Sistemi*
- *Afet Bilgi Sistemi*
- *Afetlerde Coğrafi Bilgi Sistemi*
- *Sivil Savunma Bilgisi*
- *Afet Bilgisi ve Tarımsal Alanların Korunması*
- *Afete Dirençli Yerleşimler ve Yapı Güvenliği*
- *Acil Servis Araçları Eğitimi*
- *Kurtarma Araçları Eğitimi*
- *Afetlerde Medya İletişimi*
- *Afetlerde Bilişim ve İletişim Teknolojilerin Kullanımı*
- *Afet Teknolojisi, Bilişimi ve Kurtarma Araçları*
- *Acil Durum Eğitimi ve Malzeme Bilgisi*
- *Afet Senaryosu ve Tatbikatlar*
- *Afet Yönetimi Senaryo Uygulamaları*
- *Afet ve Acil Durum Mevzuatı*
- *Ulusal ve Uluslararası Afet Mevzuatları*

Yukarıda belirtilen derslerin büyük bir çoğunluğunun Van Depreminin gerçekleşme tarihinden sonra açılmış olması bu depremin eğitim açısından önemli bir farkındalık yarattığı şeklinde yorumlanabilir.

Yüksek Lisans ve Doktora Programları

- Bezm-i Alem Sağlık Bilimler Enstitüsü'nün, Afet Yönetimi Yüksek Lisans ve Afet Tıbbı Doktora Programı bulunmaktadır.
- Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Bünyesinde; Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Afet Eğitimi ve Yönetimi Yüksek Lisans ve Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Doğal Afetlerde Risk Yönetimi Yüksek Lisans programları bulunmaktadır.
- Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Yüksek Lisans ve Doktora programı bulunmaktadır
- İstanbul Teknik Üniversitesi Deprem Mühendisliği Bölümü Yüksek Lisans ve Doktora programları bulunmaktadır.
- Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Afet Yönetimi Yüksek Lisans Programı bulunmaktadır.

Enstitüler

- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü Yüksek Lisans ve Doktora Programı verilmektedir.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Deprem Çalışmaları Programı
- İstanbul Teknik Üniversitesi Deprem Mühendisliği ve Afet Yönetimi Enstitüsü

2. ARAMA KURTARMA FAALİYETLERİ

Tarih boyunca insanlar başlarına gelen felaketlere karşı çeşitli tedbirler almaya çalışmışlardır. Dünyanın kayıt altına alınmış en eski arama kurtarma çalışması Avustralya'nın batı kıyısı açıklarında batan Hollanda bandıralı “Vergulde Draeck” isimli ticaret gemisinde mahsur kalan denizciler için yapılmıştır. Kurtarma için üç ayrı ekip harekete geçmişse de hiçbiri başarılı olamamıştır (Web-15).

Arama ve kurtarma kavramları neyi ifade eder. Afet kapsamında düşünüldüğünde Oldukça geniş kapsamlı olan bu iki kavramı için şöyle bir tanım yapılabilir

Arama: Doğal ve beşeri afetlerde mahsur kalan canlı veya cansız afetzedelerin kurtarılması amacıyla yer ve pozisyonunun tespitine yönelik teknik cihazlarla, insan ve eğitilmiş hayvanlarla yapılan çalışmalardır.

Kurtarma ise Doğal ve beşeri afetlerde mahsur kalan canlı veya cansız afetzedelerin bulunduğu yerde kendini kurtarma olasılığı bulunmayan kazazedenin/afetzedenin teknik cihazlarla veya ikinci kişi veya kişilerce güvenli bir alana taşınması işlemidir.

2.1. Dünyada Arama ve Kurtarma Faaliyetleri

Birleşmiş Milletler çatısı altında 80'den fazla ülke ve kuruluşan oluşan küresel ağ olarak Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu (İNSARAG) 1991 yılında kurulmuştur. İNSARAG, Kentsel Arama ve Kurtarma (Urban Search and Rescue (USAR)) ile ilgili konuları ele almakta, USAR ekipleri için minimum uluslararası standartlar ve 2002 tarihli 57/150 sayılı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kararı ile kabul edilen İNSARAG yönergelerine dayalı olarak uluslararası koordinasyon için “Uluslararası Kentsel Arama ve Kurtarma Yardımının Etkinliğini ve Koordinasyonunu Güçlendirmek” konulu BM Genel Kurul Kararı çerçevesinde kurulmuştur.

İNSARAG: 1985 Meksika depremi ve 1988 Ermenistan depreminde birlikte faaliyet gösteren alanında uzman Uluslararası Kentsel Arama Kurtarma (USAR)

ekiplerinin inisiyatiflerinin ardında 1991 yılında Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu olarak kurulmuştur.

İNSARAG Sekreteryası, Cenevre’de İnsani işler Koordinasyon Ofisi (OCHA) Acil Servisler Şubesinin (ESB) Saha Koordinasyon Destek Bölümü (FCSS) kapsamına girer.

Avrupa Birliği (AB) üye ülkelerinden İtalya’nın önerisi ile üye ülkelerden altı ülke (İtalya, Hırvatistan, İspanya, Fransa Yunanistan ve İsveç) AB Sivil Koruma Mekanizması’na (UCPM / Union Civil Protection Mechanism) entegre edilerek Mart 2019 tarihinde RescEU kurtarma birimin kurulmasına karar verir. Bu birimin kurulmasına neden olan faktör, son yıllarda meydana gelen yangınlardır. Daha sonra bu amaç geliştirilerek orman yangınların yanı sıra, acil tıbbî durumlar veya kimyasal biyolojik radyolojik ve nükleer (KBRN) olaylar gibi diğer tehditlere cevap vermesi de amaçlanmıştır.

AB Resmî Web Sitesinde;

Bir ülkenin acil durumlarda kendi kapasitesi üstünde bir afet ile karşılaştığında Avrupa Birliği Sivil Koruma Mekanizması aracılığıyla yardım talebinde bulunabilir Acil Müdahale Koordinasyon Merkezi (ERCC) aracılığıyla üye ülkeleri ve katılımcı devletlerin sağladığı yardım teklifini afetzede ülkeye iletir. Afetlere her zaman etkili bir şekilde müdahale etmek için Mart 2019 tarihinde bir müdahale kapasiteleri rezervi (RescEU rezervi) oluşturulmuştur denilmektedir (Web-16).

Kanada;

Ortak Kurtarma Koordinasyon Merkezi (JRCC/ Joint Rescue Coordination center) arama kurtarma için dört ana bölge oluşturulmuştur:

1. JRCC Halifax (Atlantik Bölgesi)

Birleşik Kurtarma Koordinasyon Merkezi Halifax, Kanada Kraliyet Hava Kuvvetleri ve Kanada Sahil Güvenlik tarafından işletilen bir kurtarma koordinasyon merkezidir. JRCC Halifax, Halifax Arama ve Kurtarma Bölgesi'ndeki hava ve deniz olaylarında arama ve kurtarma cevabını koordine etmekten sorumludur. (Web-17)

2. JRCC Trenton (Orta ve Kuzey Kutbu)
3. JRCC Victoria (Pasifik Bölgesi)
4. MRSC Quebec (Denizlerde Kurtarma Alt Merkezi/Maritime Rescue Sub-Centre (Quebec Bölgesi))

Sivil Hava Arama ve Kurtarma Birliğinin (CASARA / Civil Air Search and Rescue Association), kayıp veya sıkıntıda olan kişilere hızlı ve etkin yardım sağlamak için diğer arama kurtarma örgütleri (JRCC Halifax, JRCC Trenton ve JRCC Victoria) ile yakın işbirliği içinde çalışır. Kanada'nın Arama ve Kurtarma (SAR) programını destekler ve arama kurtarma farkındalığını teşvik eder (Web-18).

Japonya;

Bölgesel karargâh (Otaru, Shiogama, Yokohama, Nagoya, Kobe, Hiroşima, Moji, Maizuru ve Kagoshima) ve Bölgesel HQ (Niigata ve Naha) şeklinde 12 bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgelerin operasyon Merkezi JCG HQ Tokyo (JAMCC/Cospas Sarsat SPOC) Merkezleri üzerinde arama ve kurtarma faaliyetleri yürütmektedir (Web-19).

Almanya;

Teknik Yardım Organizasyonu (THW/Technisches Hilfswerk) bir devlet kuruluşudur. 22 Ağustos 1950'de kurulan THW 80.000 civarı üyeye sahip olup üyelerin %1'i tam zamanlı çalışırken, %99'u da gönüllülerden oluşmaktadır. 668 yerel bölüm, 66 şube, 8 bölge ofisi, 2 lokasyonlu eğitim merkezi ve Technisches Hilfswerk (THW) ana merkezi şeklinde teşkilatlanmıştır (Web-20).

Mavi Melekler' lakabıyla tanınan THW'nin web sitesinde: "Avrupa komisyonu ile birlikte yurtdışındaki operasyonlar için THW'den birkaç uzman ve birim kayıtlıdır. Yurtdışında bir doğal afet durumunda AB'den talep edilebilir THW'nin Hızlı Dağıtım Birimleri'nin yanısıra "modüller" adı verilen ve Mayıs 2008'den beri kayıtlı birimlere dahil edilmiştir," denilmiştir.

2.2. Türkiye’de Arama ve Kurtarma Faaliyetleri

Türkiye’de kentsel arama kurtarma, doğada arama kurtarma, suda arama kurtarma köpekli arama kurtarma ve KBRN (Kimyasal, Biyolojik Radyolojik, Nükleer) konularında ağır, orta ve hafif seviyede arama kurtarma eğitimleri alan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Türkiye’de 11 ilde Arama Kurtarma Birlik Müdürlükleri ve 70 ilde arama kurtarma ekipleri, toplam 1823 arama kurtarma teknisyeni, 784 Arama kurtarma aracı (21.11.2019 tarihi itibarıyla) bulunmaktadır.

Ayrıca bünyesinde Birlik Müdürlüğü bulunan 11 İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü uluslararası akreditasyon ağır seviye kentsel arama kurtarma eğitimleri almış bulunmaktadır.

Türkiye’de arama kurtarma faaliyetlerinin en önemli ayağı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının bünyesindeki arama kurtarma birimleridir.

Jandarma Arama Kurtarma Tabur Komutanlığı (JAK)

İki Arama Kurtarma ve bir özel arama kurtarma bölüğünden teşkil eder. Arama Kurtarma Bölüğü bünyesinde dört Arama Kurtarma Timi Özel Arama Kurtarma bünyesinde ise üç Sualtı Timi iki Dağcılık Timi ve bir Köpekli Arama Kurtarma Timi bulunmaktadır (Web-21).

Türkiye geneli bütün belediyelerin itfaiye birimleri de hafif seviye arama kurtarma hizmetleri verebilmektedir.

‘**O Kahraman Benim**’ adlı proje ile AFAD tarafından, afet ve acil durumlarda vatandaşların da gönüllü olarak mücadelede ve müdahalede aktif olarak yer almalarını amaçlayan sivil savunma gönüllülük projesi başlatıldı. Projenin amacı; AFAD’ın 81 ildeki merkezlerinde eğitilecek gönüllülerin, bir afet halinde süratle harekete geçmesi ve profesyonel ekipler olay yerine gelinceye kadar hafif arama kurtarma, basit yangınlara müdahale, ilk yardım, psikososyal destek ve sığınakların yönetimi gibi konularda ilk müdahaleyi yapmalarını sağlamak ve profesyonel ekiplere destek olmalarını sağlamaktır.

Arama Kurtarma Dernekleri

Türkiye genelinde 296 dernek, arama kurtarma hizmeti alanlarında direkt veya dolaylı olarak hizmet vermektedir. Orta seviye arama kurtarma hizmeti veren bu derneklerin, kentsel arama kurtarma, doğada arama kurtarma, köpekli arama kurtarma ve KBRN (Kimyasal, Biyolojik Radyolojik, Nükleer) konularında ağır seviyede arama kurtarma eğitimleri almalarına rağmen Türkiye'nin jeopolitik konumu, coğrafi özellikleri ve nüfus yoğunluğu gibi faktörler göz önünde bulundurulduğunda, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bünyesindeki Arama Kurtarma Birlik Müdürlükleri ve ekiplerinin ihtiyacı karşılamadığı görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin birçok ilinde arama kurtarma için büyük bir personel açığı olduğu, atamaların yapılmadığı göz önünde bulundurulduğunda bu yetersizliğin daha da belirgin hale geldiği söylenebilir.

Kamu kurumu olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Teşkilatı'nda Kasım 2019 tarihi itibarı ile norm kadro olarak 2144 Arama Kurtarma Teknisyeni olması gerekirken 1823 personel bulunmaktadır. Van ilinde de arama kurtarmaya ayrılan norm kadronun 100 personelden sadece 56 sının dolu olması personel eksikliğine örnek olarak verilebilir.

2.3. Van İlinde Doğal Afetler ve Arama Kurtarma Faaliyetleri

Van İlinin Afetselliği

1941-2017 yılları arasında 76 yıllık arama kurtarma gerektiren doğal afetlerin (deprem, sel, çığ heyelan, kaya düşmesi, su baskınları ve Van Gölü'nün yükselmesi) Van İli'nde meydana getirdiği etkileri konu edinen kaynak bilgiler Van AFAD İl Müdürlüğü Arşivlerinden alınmıştır.

Deprem

Deprem aktivitesi bakımından oldukça aktif olan Van ili, Kuzey Anadolu fay hattı ile Doğu Anadolu fay hatlarının üzerinde yer almaktadır. Van il merkezi ile Gevaş, Gürpınar ve Edremit ilçeleri 2.derece, diğer ilçeleri ise 1. derece deprem bölgeleri içerisinde yer almaktadır. Van ilinin Çaldıran, Hasan Timur Gölü ve Erciş fayları ile Güneydoğu Anadolu Bindirmesi üzerinde yer alması depremleri üreten ana yapılar olup bölgede şimdiye kadar 1941, 1946, 1976 ve 2011 yıllarında çeşitli büyüklüklerde depremler meydana gelmiştir. Başlıca depremler Tablo 13'te verilmiştir.

Depremler

DEPREMLER	TARİHİ	YERLEŞİM YERİ	ŞİDDETİ	BÜYÜKLÜĞÜ	CAN KAYBI	YARALI	HASARLI BİNA
	10.9.1941	VAN-ERCİŞ	VIII	5.9	194		600
	29.7.1945	VAN	VII	5.8	12		2000
	24.11.1976	ÇALDIRAN-MURADIYE	IX	7.2	3840	497	9552
	23.10.2011	VAN ERCİŞ	VIII	7.2	604	1673	144230
	9.11.2011	VAN	VII	5.6	40	32	28

Tablo 13. 1941-2011 Van İlinde meydana gelen depremler.

Çığ

Çatak ilçesi Uzun Tekne köyü İçimli mezarı, Çatak Işınlı köyü, Bahçesaray Ünlüce köyü, Gevaş Anaköy - Beşadım mezarı ,Kuşluk köyü Balaban mezarı, Dağyöre köyü, Başkale Hasanbey Geçitgören mezarı, Erciş Yalındam Yukarı Kilise mezarında meydana gelen çığlardan dolayı alanların tamamı için ‘*afete maruz bölge*’ kararı alınmıştır.

AFAD kurumundan alınan bilgiye göre bu bölgeler için ‘Afete Maruz Bölge olarak ilan edilen bu alanlara yapı izni verilmemesi için gerekli yazışmalar yapılmış olup karar titizlikle uygulanmıştır’ şeklinde karar yer almaktadır. Van ilinin 1988-2009 yılları arasında Bahçesaray, Gevaş ve Çatak ilçelerinde meydana gelen çığ olaylarında 21 kişi hayatını kaybetmiştir. En son 4-5 Şubat 2020 tarihlerinde Van ili Bahçesaray ilçesi 33. Km de meydana gelen çığlarda 42 kişi hayatını kaybetti, 84 kişi de yaralandı. Çığ ile ilgili ayrıntılar Tablo 14’te verilmiştir. Ayrıca Van ili çığ duyarlılık haritası aşağıda verilen Harita 3’te verilmiştir.

Çığ

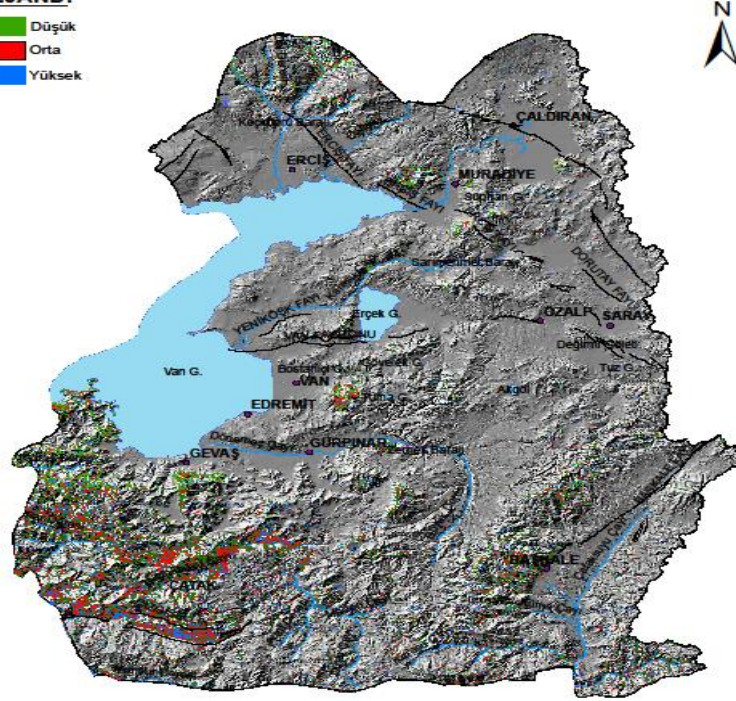
ÇİĞ	İlçe	Afetin Tarihi	Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı	Ağır Hasarlı Bina	Alınan Tedbirler ile Yapılan İyileştirme ve Geliştirme Çalışmaları
	Bahçesaray	2009			9	Konutlar teslim edilmiştir.
	Gevaş-Anaköy	25.2.1992	17		14	Konutlar teslim edilmiştir.
	Çatak-Eliaçık	1.2.1989			5	Konutlar teslim edilmiştir.
	Çatak-Uzuntekne	28.12.1988	4	3	4	Konutlar teslim edilmiştir.
	Bahçesaray	4-5.02.2020	41	84		

Tablo 14. 1988-2009 Van ilinde meydana gelen çığlar.

VAN İLİ ÇİĞ DUYARLILIK HARİTASI

LEJAND:

- Düşük
- Orta
- Yüksek

Hazırlayan: İshak CİNDİOĞLU
Jeoloji Mühendisi

0 5 10 20 30 40 50
Kilometers

Harita 3. Van ili çığ duyarlılık haritası

Heyelan

Merkez Yukarı Gölalan, Bahçesaray ilçesi Ulubeyli köyü, Çatak ilçesi Sözveren köyü, Kaçit köyü Sak mezrası, Çatak ilçesi Eliaçık ve Çatak ilçesi Bilgi köyü, Başkale Örenkale köyü, Gürpınar Gölardı köylerinde riskli olan bölgeler Afete Maruz Bölge ilan edilmiştir.

Heyelan sıklığı itibariyle iklim ve yağış şartlarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Van ilinin 1970-2006 yılları arasında Çatak, Başkale Edremit, Bahçesaray ve İl merkezinde meydana gelen heyelanlarda, ortalama 250 civarında ev ağır hasar görmüş olup ayrıntılar Tablo 15'te verilmiştir.

Heyelan

HEYELAN	İlçe	Afetin Tarihi	Ağır Hasarlı Bina	Alınan Tedbirler ile Yapılan İyileştirme ve Geliştirme Çalışmaları
	Çatak-Bilgi	23.5.2006	10	Konutlar teslim edilmiştir.
	Başkale-Saçan	1998	10	Konutlar teslim edilmiştir.
	Edremit	1995	12	Konutlar teslim edilmiştir.
	Merkez	28.4.1995	9	Konutlar teslim edilmiştir.
	Merkez	30.4.1992	18	Konutlar teslim edilmiştir.
	Bahçesaray	1.7.1989	66	Konutlar teslim edilmiştir.
	Çatak	11.5.1989	11	Konutlar teslim edilmiştir.
	Erciş	29.6.1988	13	Konutlar teslim edilmiştir.
	Çatak	8.6.1988	15	Konutlar teslim edilmiştir.
	Çatak	15.9.1987	28	Konutlar teslim edilmiştir.
	Gevaş	27.5.1987	22	Konutlar teslim edilmiştir.
	Edremit	26.3.1987	11	Konutlar teslim edilmiştir.
	Başkale-Örenkale	17.6.1970	13	Konutlar teslim edilmiştir.

Tablo 15. 1970-2006 Van ilinde meydana gelen heyelanlar.

LEJAND:

- DÜŞÜK
- ORTA
- YÜKSEK
- ÇOK YÜKSEK
- AKTİF HEYELAN BÖLGELERİ

HAZIRLAYAN: İŞHAK CİNDİOĞLU
Jeoloji Mühendisi

0 5 10 20 30 40 50
Kilometers

Van İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünden Jeoloji Mühendisi İshak CİNDİOĞLU'nun hazırladığı heyelan ve çığ haritalarından da anlaşıldığı gibi Van ilinde depremlerden ayrı olarak çığ ve heyelan tehlikesinin de var olduğu gösterilmektedir.

Van İlinde Arama Kurtarma Faaliyetleri

Van ili ve ilçelerinde, 2011-2019 yılları arasında arama kurtarma hizmeti veren kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları (STK)'nın arama kurtarma birimleri ve hizmet verdikleri yılları aşağıda belirtilmiştir.

Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) bünyesinde hizmet veren Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü, (...2011-2019...)

Van Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Şube Müdürlüğü'nün Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) (...2011-2019...)

Vadi Doğa Sporları Kulübü, (2012-2019...)

Nas-Sar Arama Kurtarma ve Ekoloji Derneği, (2012-2019...)

Erciş Süphan Dağı Arama Kurtarma, Sanat ve Doğa Koruma Derneği, (2014-2019...)

Gea Arama Kurtarma, (...2011-2014)

Van Arama Kurtarma Eğitim Birimi Derneği, (2015-2019...)

Yüzüncü Yıl Arama Kurtarma Öğrenci Topluluğu (YUSAR), (2013-2014)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Acil Durum ve Afet Yönetimi Topluluğu (YAFAD), (2019...)

AFAD bünyesinde gönüllülük esasına dayalı kurulan 'O kahraman Benim' ve 'AFAD Gönüllüsü' adlı proje çalışmaları.

2.4. Van Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü

Türkiye'de Sivil Savunma Teşkilatı kapsamında 1959 tarihinden itibaren Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kurulmuş olup bütün illerin Valilikleri bünyesinde Sivil Savunma İl Müdürlükleri kurulmuştur. İlk olarak Ankara'da 1986 tarihinde Sivil Savunma Genel Müdürlüğü bünyesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde ihtiyaç fazlası erlerden oluşan 340 kişilik Sivil Savunma Arama Kurtarma Birliği kurularak faaliyete geçirilmiştir. 1992'de Türk Silahlı Kuvvetlerinden karşılanan insan gücü kaynağı sona erdirilmiş. 1993 tarihinde kadrolu personellerden oluşan Ankara Birlik Müdürlüğü adıyla yeni bir sürece girilmiştir.

1996 tarihinde Ankara'dan sonra İstanbul ve Erzurum Birlik Müdürlükleri kurulmuştur. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'nin meydana gelmesi ile beraber arama kurtarma ekiplerine ihtiyacın ortaya çıkmasının bir sonucu olarak 21 Temmuz 2000 tarihinde Birlik Müdürlüklerinin sayısı 11'e çıkarılmıştır. 11 İlde (Ankara, İstanbul, Erzurum, İzmir, Bursa, Adana, Sakarya, Samsun, Diyarbakır, Van ve Afyon) 100'er kişilik profesyonel Arama Kurtarma Birlikleri oluşturulmuştur. 70 ilde ise 10-30 kişilik personelden oluşan ekipler kurulmuştur. (AFAD, 2013)

Van Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü 21-23 Kasım 2018 tarihleri arasında girdiği İNSARAG Akreditasyon Eğitimi ile ağır arama kurtarma için 5 yıllık bir süre ile Uluslararası arama kurtarmaya katılmaya hak kazanmış, Van ili arama kurtarma faaliyetleri adına bu durum önemli bir kazanım olmuştur.

2.5. Van İlinde Arama Kurtarma Dernekleri

Türkiye genelinde toplam 296 dernek arama kurtarma hizmeti vermektedir. İlk sırada 48 arama kurtarma derneği ile İstanbul gelirken ikinci sırada ise 27 arama kurtarma derneği ile Bursa gelmektedir. Türkiye genelinde toplam 16 ilde arama kurtarma derneği bulunmamaktadır. Derneklerin bölgelere göre dağılımı aşağıda verilen Tablo 16'de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Bölgelere Göre Arama Kurtarma Dernekleri

BÖLGELER	Dernek Sayısı	Arama Kurtarma Derneği Olmayan İl Sayısı
AKDENİZ	31	1
DOĞU ANADOLU	31	3
EGE	32	1
GÜNEYDOĞU ANADOLU	7	5
İÇANADOLU	31	2
KARADENİZ	39	3
MARMARA	125	1
Toplam	296	16

Tablo 16. Bölgelere göre arama kurtarma dernekleri

Bu alışmada Van ilinde kurulan arama kurtarma derneklerinin faaliyetleri ve derneklerin temel amaçları üzerinde durulmuştur. Aşağıda adı geçen derneklerin yöneticileri ve yeleri ile derinlemesine görüşmeler yapılmış olup bu görüşmelerden elde edilen bulgular çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, genel olarak Türkiye’de ve özelde Van’da arama kurtarma faaliyetleri yürüten kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve bu faaliyetleri yürüten ekiplerin gerek sahip oldukları eğitimler gerekse de topluma yönelik yürütülen faaliyetleri afet sosyolojisi bağlamında tartışmaktır.

Doğal, beşerî ve teknolojik afetlerin birçoğuna maruz kalabilme riskinde olan Van ilinin arama kurtarma faaliyetleri yürüten kamu kurum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının arama kurtarma kapsamında nasıl bir çalışma içerisinde oldukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Aşağıda Van ilinin geçmişte maruz kaldığı ve gelecekte de maruz kalabilme ihtimali olan tehlike ve riskler şu şekilde özetlenebilir:

- Yakın bir tarihte iki büyük deprem yaşanması (deprem riski),
- Başka ülkelere (İran, Irak ve Ermenistan) sınır veya yakın olmasının getirdiği beşeri ve teknolojik (KBRN) riskler,
- Coğrafi olarak dağlık ve engebeli olmasının oluşturduğu coğrafi riskler (çığ, heyelan, sel, mahsur kalma riski).

Yine bu çalışmada sert iklim koşullarının yarattığı çığ, sel, heyelan vb. riskler karşısında arama kurtarma birimlerinin kapasitelerini tespit etmek, bu tür risklere karşı Van ilinde faaliyet veren kamu kurum ve kuruluşlarını ve sivil toplum kuruluşlarının nasıl bir hazırlık içinde olduklarını belirlemek amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışma arama kurtarma kapsamında kurulan ve kurulacak olan derneklere afet yönetimiyle ilgili yapılacak önceliklerin neler olması gerektiği konusunda da bilgi sağlayacaktır.

Bu çalışmadaki en temel amaç, doğal afetlere karşı toplumda yeni farkındalıklar yaratmak, arama kurtarma kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşlarının koordineli çalışabilmelerinin gerekliliğini ortaya koymak ve toplumun olası bütün doğal afetlere karşı bilinçlendirilmesine yardımcı olmaktır.

Araştırmanın Önemi

Afet sosyolojisine yönelik olarak birkaç münferit dernek üzerinde yapılan çalışmalar dışında genel olarak geniş kapsamda arama kurtarma dernekleriyle ilgili daha önce herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca derneklerin birbirleriyle ve kamu kurumlarıyla aralarındaki koordinasyon, iletişim ve etkileşim çalışmalarının yetersiz olması nedeniyle afet öncesi, sırası ve sonrası aşamalarında afet bilincinin toplumda tam anlamıyla oluşturulmadığı düşünülmektedir. Bu çalışmada arama kurtarma dernekleri ve kamu kurumlarının arama kurtarma birimlerinin koordineli çalışma verimliliğinin artırılmasına zemin hazırlanması ve arama kurtarma faaliyetlerine yönelik bilimsel farkındalık eğitimlerine dikkat çekilmesi hedeflenmektedir.

Van ilinde yaşanan 2011 depremleri arama kurtarmaya olan ihtiyacın ne denli önemli olduğunu ortaya koymakla birlikte bu çalışma, arama kurtarma faaliyetleri yürütülürken yapılan eksikliklerin bir daha tekrar edilmemesine yardımcı olma adına da önem arz etmektedir. İnsanların doğal afet esnasında nasıl hareket etmesi, nerelere sığınması, hayatını kurtarmak için ne gibi önlemler alması gerektiğinin bilinmediği gerçeği, kendisini 2011 Van depreminde ortaya koymuştur. Kurumlar arası koordinasyonun olmayışı, temel ihtiyaçların düzenli dağıtılamayışı, barınma sorunları ve iyileştirme sürecinin neredeyse iki yıl sürmesi gibi sorunların var olması ve bu sorunların daha iyi anlaşılması da bu ve buna benzer bilimsel çalışmalarla konuya ilişkin yeni farkındalıklar yaratacaktır.

2011 Van depremi sonrasında yaşanan ve deprem anında herhangi bir yere sığınmayı düşünemeyen insanların depreme yakalanma biçimi ile deprem anında merdivenlere koşan Erciş Kırathanesindeki onlarca vatandaşın enkazın altından cansız bedenlerinin çıkarılması örnekleri toplumda afet anında ne yapılması gerektiğine ilişkin yeterli bir bilinç düzeyinin olmadığını göstermektedir.. Bu ve buna benzer trajik olayların yaşanmaması, afet bilincinin sürekli canlı tutulması adına afet öncesi eğitim bilincinin önemi hayati bir önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın büyükşehir statüsünde olan bir ilin arama kurtarma faaliyetlerinin üzerinde durulması, hâlihazırda var olan arama kurtarma kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının arama kurtarma

ihtiyacının yerine getirilebilmesi için yetkililere ilgililere ve topluma bir öneri geliştirme niteliğinde olmayı hedeflemektedir. Çalışmada bu hedef doğrultusunda;

- Kamusal alanda hizmet veren arama kurtarma derneklerinin insan ve diğer canlıların yaşam standartlarına pozitif bir katkı sağlaması,
- Gönüllülüğe dayalı derneklerin güçlendirilmesi ve toplumda sinerji yaratılması.
- Yanlış arama kurtarmanın afetzedelere olumsuz etkiye neden olacağı bilincinin oluşturulması.
- Van AFAD Arama Kurtarma Birimlerinin KBRN (Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer) üstlendiği Tehlikeli Maddeler (Haz-Mat) veya Zehirli Endüstriyel Kimyasal Maddeler (ZEKM) konularına değinilerek toplumun doğal ve beşeri afetlere karşı farkındalığının artırılması ve derneklerin bu kapsamda eğitim almalarının önemi üzerinde durulmuştur.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın evreni oluşturulurken, doğal afetlerin tanımı, risk kavramının tanımı ve afet çeşitleri ile alt kategorileri kavramsal çerçeve kapsamında ele alınmıştır. Kuramsal çerçevede ise afet sosyolojisi, toplumların afet algısı tepkisellikleri, dünyada afet sosyolojisi, Türkiye’de afet sosyolojisi, afet politikası ve afet eğitimi başlıkları altında incelenmiştir. Ayrıca Dünyada arama kurtarma, Türkiye’de arama kurtarma ve Van ilinde arama kurtarma faaliyetleri ile Van ilinde arama kurtarma kapsamında hizmet veren kuruluşlar ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Türkiye’nin 81 İl Valiliklerinin bünyesindeki Dernekler Masası’nda kayıtlı olan arama kurtarma derneklerinin sayısal verileri baz alınarak, Van ilinde kurulmuş olan derneklerin Türkiye genelindeki derneklerle karşılaştırılması hedeflenmekte ayrıca bu karşılaştırma yapılırken 11 ilde kurulan Birlik Müdürlüklerinin etkisi göz önünde bulundurulmaktadır. Arama kurtarma kapsamında literatür çalışması yapılırken özellikle bu konuda daha önce yapılmış doktora ve yüksek lisans çalışmalarının verilerine yer verilmiştir.

Bu araştırmada derinlemesine ve ayrıntılı veri elde etmek amacıyla niteliksel yöntem kullanılarak Van ili ve ilçelerinde 2011 Van depreminden günümüze kadar faaliyet gösteren ve arama kurtarma hizmeti veren derneklerin yönetici ve üyelerinden oluşan 10 kişilik katılımcı grubu ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu 10 kişi ile önceden ön görüşme yapılarak çalışmanın temel amacı kendilerine iletdikten sonra kendileriyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusuna uygun, kategoriler halinde hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiştir.

1.5. Araştırmanın Problemi

Doğal afetler, nedenleri ve sonuçları itibariyle öngöremediğimiz ve oluşumunu engelleyemediğimiz olaylardır. Bu doğa olaylarının etkilerine karşı kamu kurumlarının arama kurtarma birimlerinin yetersiz kalması yanında afete yönelik etkinlik alanlarının artırılması amacıyla kamu kuruluşlarının yanı sıra bazı sivil toplum kuruluşları da örgütlü şekilde ortaya çıkmışlardır. Bu araştırmanın temel problemi, bu minvalde kurulan sivil toplum kuruluşlarının gereken eğitim ve ekipmanlara sahip olamadıkları için kamu kurumlarının arama kurtarma kapsamındaki yetersizliklerine cevap vermekte eksik kaldığının düşünülmesidir. Türkiye’de kurulmuş olan sivil toplum kuruluşlarının (derneklerin) çoğu arama kurtarma faaliyetlerinin öncelikli olmasından ziyade başta dağcılık olmak üzere diğer doğa sporlarına eklemeli olarak bu amacı tüzüklerinde bulundurmakta, diğer bir ifadeyle kuruluş amaçlarından biri olan arama kurtarma hizmetlerine ikinci derece bir önem atfetmeleri de araştırmanın ele aldığı problemler arasında yer almaktadır. Yine Türkiye’de resmi müfredatta afet eğitime yönelik görülen eksiklikler de konuya ilişkin önemli bir problem olarak görülmektedir. İlköğretim, lise ve üniversite müfredatlarında afet ve acil durum konularına yeterince yer verilmemesi araştırmanın yapılması açısından görülen başlıca eksiklikler ve problemler olarak tespit edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Türkiye genelinde 5.10.2019 tarihinde arama kurtarma hizmeti veren derneklerin nicel verileri ile 2011 yılında Van ilinde meydana gelen iki büyük depremten 15.12.2019 tarihine kadar Van il ve ilçelerinde arama kurtarma kapsamında hizmet veren kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının kapasiteleri ve bu birimlerde çalışan bireylerin afet konusuyla ilgili görüşleriyle sınırlıdır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırma Van il ve ilçelerinde 2011 tarihinden 2019 yılına kadar geçen süre zarfında hizmet veren dernek üyelerinden oluşan 10 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Van il ve ilçelerinde hizmet veren arama kurtarma çalışmaları ve eğitim kapsamında faaliyet gösteren tüm kamu kurum ve sivil toplum kuruluşlarından oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise arama kurtarma dernekleri üzerinde planlı örneklem yönteminin uygulanmasıyla oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan ve açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan görüşme formları uygulanarak; dernek üyelerinin arama kurtarma kapsamındaki eğitim düzeyleri ve topluma yönelik farkındalık eğitim programları araştırılmıştır. Bu çalışmada, nitel yöntemler kullanılmış olup mevcut sayısal verilerden de faydalanılmıştır.

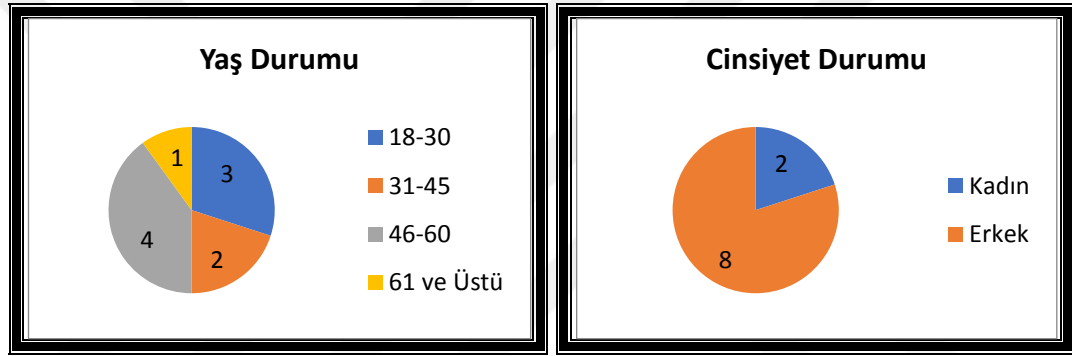
3.5. Dernek Faaliyetlerine İlişkin Görüşler

Bu çalışmada, 2011 yılının Ekim ve Kasım aylarında Van ili ve Erciş ilçesinde meydana gelen iki şiddetli depremten günümüze kadar hizmet veren arama kurtarma dernekleri ve kulüplerin kapasitelerini araştırmak üzere dernek başkanları ve üyelerden oluşan 10 kişilik bir örneklem grubu ile derinlemesine görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir.

3.5.1. Araştırma Katılımcılarına İlişkin Demografik Bilgiler

Yaş ve Cinsiyet Durumu;

Araştırma örnekleminde yer alan grupların yaş dağılımı ve cinsiyet durumu şu şekilde yapılmıştır; 18-30 yaş aralığında olanlar “genç”, 31-40 yaş aralığında olanlar “yetişkin”, 41-60 yaş aralığında olanlar “orta yaş” ve 61- ve üstü olanlar ise “yaşlı” kategorisinde değerlendirilmiştir. Araştırma yapılırken herhangi bir yaş aralığı öncelenmemiş, katılımcıların dernek yöneticisi veya üyesi olmaları araştırmaya katılım göstermesi için yeterli koşul olarak görülmüştür. Ayrıca katılımcıların cinsiyet durumu da yürütülen faaliyetlerde erkeklerin çoğunlukta olduğunu göstermiştir.

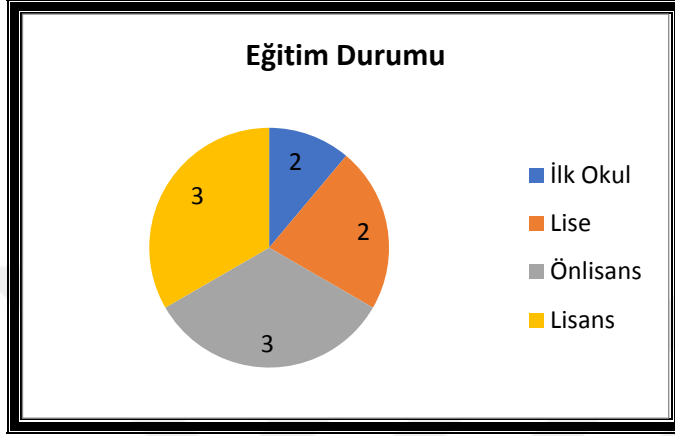

Grafik 1. Yaş ve cinsiyet durumu

Görüşülen kişilerin yaş durumuna bakıldığında 18-30 arası yaş grubu olanların oranı % 30'u, 31-45 arası yaş grubu olanların oranı % 20'i, 46-60 arası yaş grubu olanların oranı %40'ı 60 ve üstü yaş grubu olanların oranı ise %10'i oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların içinde en çok “genç” ve “orta yaş” grupları tablomuzda ilk sırada yer almaktadır. Görüşülen kişilerin cinsiyet durumuna bakıldığında erken olanların oranı %80 kadın olanların oranı %20 olarak derneklerinde aktif olarak yer almıştır.

Eğitim Durumu;

Araştırma örnekleminde yer alan grupların eğitim durumu şu şekilde yapılmıştır; İlkokul, lise, ön lisans ve lisans şeklinde kategorize edilmiştir.

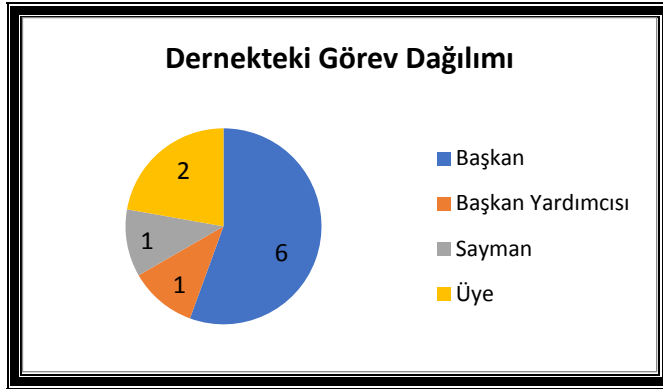
Grafik 2. Eğitim durumu

Görüşülen kişilerin eğitim durumuna bakıldığında ilkokul mezunu olanların % 20'si, lise mezunu olanların % 20'si, ön lisans mezunu olanların %30'u ve lisans mezunu olanların oranı ise %30'u oluşturduğu görülmektedir. Katılımcılar içinde ön lisans ve lisans mezunu olanlar, tabloda ilk sırada yer almaktadır.

Dernekteki Görev Dağılımı;

Araştırma örnekleminde yer alan derneklerdeki görev dağılım durumu şu şekilde; dernek başkanı (dernek yöneticisi), başkan yardımcısı, sayman ve üye şeklinde kategorize edilmiştir.

Dernekteki Görev Dağılımı

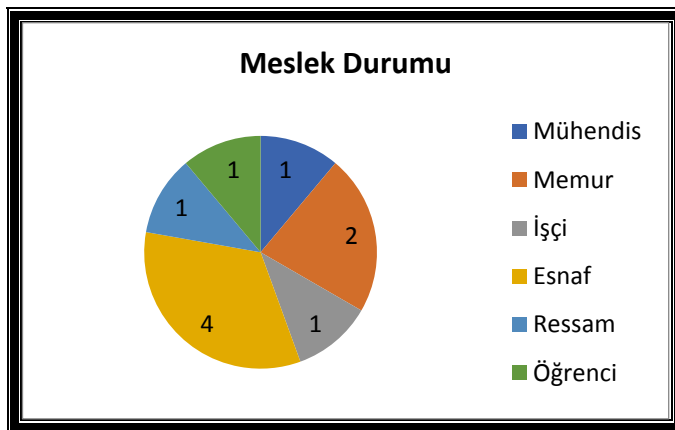

Grafik 3. Dernekteki görev dağılımı

Görüşülen kişilerin dernekteki görev durumuna bakıldığında başkan (yönetici) olanların %60'ı, başkan yardımcısı olanların %10'u, sayman olanların %10'u ve üye olanların oranı ise %20'yi oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların görev dağılımına bakıldığında çoğunluğu dernek başkanlarının oluşturduğu görülmektedir.

Meslek Durumu;

Araştırma örnekleminde yer alan grupların meslek durumu mühendis, memur, ressam, işçi, esnaf ve öğrenci şeklinde kategorize edilmiştir.

Grafik 4. Meslek durumu

Görüşülen kişilerin meslek durumuna bakıldığında mühendis olanların %10'u, memur olanların %20'si, işçi olanların %10'u, esnaf olanların %40'ı, ressam olanların %10'u ve öğrenci olanların oranı ise %10'u oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların içinde memur olanlar tabloda ilk sırada yer almaktadır.

Derinlemesine görüşme yaptığımız katılımcıların listesi aşağıda belirtilen Tablo 17'da gösterilmiştir.

Katılımcı Listesi

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş
K1	Erkek	65
K2	Erkek	51
K3	Erkek	42
K4	Erkek	46
K5	Kadın	29
K6	Erkek	53
K7	Erkek	49
K8	Kadın	21
K9	Erkek	32
K10	Erkek	28

Tablo 17. Derinlemesine görüşmede katılımcıların listesi.

Araştırmaya katılan katılımcıların isim ve soy isim K1, K2, K3..... şeklinde isimlendirilmiştir.

3.5.2. Derneklerin Genel Amaç, Faaliyet ve Sorunları

a. Arama Kurtarma Derneğinin Kurulmasındaki Amaç

Arama kurtarma derneğinin ne amaçla kurulduğu sorusunun sorulmasındaki amaç; derneklerin kuruluş amaçlarını yetkili ağızdan (dernek yöneticileri ve üyelerden) dinlemek ve bu amaç çerçevesinde gerçek hayatta bir karşılığının oluşup oluşmadığını yapılan faaliyetlerle karşılaştırma yaparak tespit etmektir. Dernekler rastgele seçilmemiş, önceden planlanarak 2011 Van depremlelerinden Şubat 2020 tarihine kadar Van ilinde arama kurtarma hizmetleri veren arama kurtarma dernek yöneticisi ve üyelerinden seçilmiştir. Araştırmada bu amaçla çalışan bütün dernekler çalışmaya dahil edilmiştir.

Dernek üyelerinden bir görüşmeci, dernek kuruluşunda arama kurtarma biriminin eklenmesinin tamamen doğayı koruma amaçlı olduğunu dile getirmiş ve sadece arama kurtarmaya yönelik herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir.

“Derneğin kuruluş amacı genel anlamda bir boşluğu doldurmaktır. Depremi yaşayan bizler ve depremden sonra yaşanan sosyolojik çöküntü nasıl engellenebilir; ekolojiye, çevreye, Van Gölü’ne olan saygımızın en azından gereği olarak insanları bu tür sosyal etkinliklere yöneltip bir ekip ruhu ile gelecek için neler yapabiliriz kaygısı ile hareket ederek, gelecek nesillere bir vaadimiz olarak kurulmuş bir derneğiz” (K1, 65).

Katılımcılardan bir dernek üyesi, derneğin kuruluş amacını şu şekilde ifade etmiştir:

“Derneğimizin esas kuruluş amacı, insanlarımızın çevreye duyarlı olması ve hiçbir girişimin bölgemizde olmadığını gördüğümüz için biraz da duyarlı olduğumuzdan ötürü kendi vicdanımızla çevreye yararlı ve faydalı olabilme adına kendi çapımızda bir şeyler yapmak istedik. Artık ne kadar gücümüz olur, nereye kadar götürebiliriz bilemiyorum, tabi ki biraz maddiyata biraz da bu alanda eğitime ihtiyacımız olacaktı” (K2, 51).

Bir yardım kuruluşunun alt birimi olarak Haziran 2019 tarihinde kurulan bir arama kurtarma ekibinin yöneticisi olan görüşmeci, Marmara Depremi’nde yapılan

arama kurtarma çalışmalarında profesyonel ekiplerce bir müdahalenin yapılmadığını şu sözleriyle dile getirir.

“17 Ağustos Marmara depremini kastederek) O dönemde herkes insanlara yardım etme edasıyla ortaya çıktı. Özellikle STK’lar o dönemde 17 Ağustos ta Sakarya’da, Gölcük’te depremzedelere yardım ettiler ama hiç bir şekilde profesyonel anlamda ne eğitim alınmış ne afet bilinci vardı ve ne de bir kurtarma bilinci vardı. Profesyonel anlamda hiçbir ekip yoktu” (K3, 42).

Katılımcılardan biri, doğanın korunmasına yönelik farkındalığın oluşması ve ekolojik dengeye herhangi bir insan müdahalesinin olmaması için doğanın kendi haline bırakılması gerektiğini şu sözleriyle dile getirir. *‘Doğa olduğu gibi kalsın değiştirilmeden yani kendi özeliyle kalsın. Örnek verelim; her yere yol gidilmemeli, her yere yapılar yapılmamalıdır. Bazı yerler olduğu gibi kalmalı. Ekolojik sistemi korumak lazım’* (K4, 46).

Katılımcılardan bir dernek yöneticisi gençlerin daha bilinçli olabilmeleri için zamanlarını daha verimli ve doğayla iç içe geçirmelerinin önemine dikkat çekmekte ve görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Önceliğimiz daha bilinçli bir gençliğin yetiştirilmesi. Gençlere dönüp baktığımızda gençlerimizin sadece günü birlik yaşadıklarını, kafelerde şurada burada amaçsız bir şekilde yaşayıp sosyal hayatta pasif olduklarını görmek çok üzücü bir durumdur. Biz bunu engellemek istiyoruz. Doğada gezip doğayı tanımak var iken, neden kafe köşelerinde geleceğimizi söndürüyoruz. Aslında sadece gençler değil, memurlarımız da gençlerden pek farklı durumda değil Hafta içi çalışıyorlar. Hafta sonu bakıyorsunuz ki çeşitli mekânlarda bir kahve içelim deyip tüm hafta sonunu boş yere harcıyorlar. Bunu yapmaktansa doğaya çıkıp yeni yerler görüp keşfetmek, en azından yöre halkına da bu konuda destek olmak, bizim temel amaçlarımızdandır. Bizim amacımız farklı bir algı yaratmak, birebir onlarla ilgilenmek, onların gücünün yetmediği yerde dernek olarak, bir örgüt olarak onlara destek olmak hem hukuki yönden hem de sosyal yönden insanlara faydalı olmak hedeflerimiz arasındadır” (K5, 29).

2014 tarihine kadar aktif olarak çalışıp üye yetersizliğinden Van Şubesi’nin feshini veren ve uluslararası arama kurtarma eğitimleri alan bir dernek yöneticisi,

derneğin kuruluş amacının okullardan başlayarak doğa ile yaşamının farkındalığını artırmaya yönelik olduğunu şöyle dile getirir:

“Toplumu bilinçlendirme ile ilgili çalışıyoruz. Okullarda verilen eğitimin eksikliği malum. Küçük yaştan itibaren bu bilinci okulda almak gerekiyor. Maalesef bizim hiçbir okulumuzda şu ana kadar sivil savunma köşesi dışında bir şey yapılmıyor. Derneğimizin kuruluş amaçlarından biri de halkımızı bilinçlendirmektir. Biraz felsefe üzerinde çalışan bir dernek olduğumuz için araştırmayı da ön planda tutuyoruz” (K7, 53).

b. Arama Kurtarma Derneğine İhtiyaç Duyulma Nedeni

Görüşmecilere yöneltilen bu soruyla hedeflenen, insanların arama kurtarmaya olan ihtiyacının ne denli bir gereksinim olduğunu araştırmaktır. Derinlemesine görüşme yapılan katılımcıların, arama kurtarma ile direkt veya endirekt temasta olan bireylerden oluşması sorumuza verilecek cevabın da önemini arttıracaktır.

Katılımcı, arama kurtarmanın yöneticisi olduğu derneğin tüzüğünde arama kurtarmanın yer almasını şöyle açıklamaktadır: *Arama kurtarmayı iç tüzüğümüze eklememizin nedenlerinin başında; biz zaten doğanın korunması, canlıların korunması, başta insan olmak üzere doğadaki tüm canlıların korunmaya ihtiyacı olduğu, hele ki bu yüzyılda önem arz ettiği için arama kurtarmayı madde olarak ekledik* (K7, 49).

Van Depremi’nde enkaz altındaki insanları bireysel çabalarıyla kurtardıklarını ve imkânların kısıtlı olduğunu belirten görüşmeci görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Kayınbiraderimin evi yıkılmıştı. Biz burada kendi ilkel imkânlarımızla iki canı kurtarmıştık. Bir kızı vefat etmişti. Bununla beraber bütün enkazlarda bulunduk. İnsan olarak o dönemde uyumayı kendimize çok da uygun görmüyorduk. O günkü ibadetimiz çok daha kutsaldı. Biz bunları yaparken keşke imkânlarımız olsaydı, keşke biraz daha can kurtarabilseydik diyorduk.

Belki kurtaramazsın, sen kurtarıcı değilsin ama o sorumluluk bilinci bir şekilde bizde bir açlık yaratmıştı. Amacımız buydu” (K1, 65).

Katılımcılardan biri, 2011 Van depreminde eksiklerin var olduğunu bu eksikliğin sayısal anlamda değil de eğitimsel anlamda var olduğunu bunun için de mutlaka bir dernek çatısı altında toplanıp sistematik bir eğitimden geçilmesi gerektiğini şu ifadelerle dile getirir:

“Arama kurtarma kapsamında özellikle 2011 Van-Erciş depreminde büyük eksiklerin olduğunu gördük. Artık bunun bir yerde başlangıcının olması gerektiğini düşünüyorduk. Gerçekten de sorumlu makamlarımızın yardımıyla tabi ki buna el atıp bir yerlere kadar getirebiliriz diye düşündük. Çünkü büyük eksiklikler var. Depremde bizzat şahit olduk, ta Japonya’dan duyarlı insanlar geldi, bizim niceliksel anlamda çok insanımız var ama insanımızın çoğu eğitimsiz. Ben böyle bir kurumun olması gerektiğini kesinlikle gerekli buluyorum” (K2, 51).

Katılımcılardan biri “niçin ve neden arama kurtarma” sorusuna yönelik olarak özellikle arama kavramını anlatırken öncelikle ‘bilgi’yi aramanın gerekliliğini şu sözleriyle dile getirir:

“Öncelikle aramak sadece kaybolan birini aramak değildir. Önce bilgiyi aramak, her şeyden önce bilgiye sahip olmak gerekir. Bilgi ise ancak aramakla bulunur. Yoksa oturduğunuz yerde bilgi size gelmez. Herhangi bir şey hakkında bilgi, deprem hakkında bilgi, sel hakkında bilgi, doğa hakkında bilgi, ekoloji hakkında bilgi, insan hakkında bilgi ne yaparsanız yapın önce bilgi. O yüzden aramak lazım, bilgiyi aramak lazım. Siz bilgiyi aradıktan sonra arkası zaten kendisi gelir” (K4, 46).

Başka bir dernek/ kulüp yöneticisi ise bir arama kurtarmanın kazazedeye müdahalesi esnasında bilinçli bir kurtarıcının önemine dikkat çekmektedir: *Meydana gelen olaylarda arama kurtarma konusunda ilk müdahaleyi %3 ile çevredeki vatandaşlar yapmaktadır. Hiçbir eğitim almadan yapılan bu kurtarma çalışmaları kazazedenin de hayati riskini arttırmaktadır. Yapılacak olan eğitim çalışmaları ile bu riskler minimum düzeye indirilecektir* (K8, 21).

Van depreminden sonra depremzedelerin çektiği sıkıntıların kendisinde bir sorumluluk bilinci oluşturduğunu söyleyen bir katılımcı, bu insanlara yardım etmenin gerekliliğini ve kendi amaçlarını şöyle açıklamaktadır:

“En son 2011’deki depremde kendim birebir yaşadım. Sokakta kaldık. Devletin herhangi bir yardımını alamadık zaten, çünkü farklı insanlar işin içine girince maalesef bizler sokakta kaldık. Mahallede 4 aile için babam kendi çabalarıyla branda aldı, brandayla bir yer yaptı 4 aile 6 ay boyunca orada yaşadık. Bu sıkıntıları görünce bende bu yönde bir şeyler yapmak, insanlara yardım etmek bir amaç haline geldi” (K5, 29).

Dernek yöneticisi, sadece arama ve kurtarma ile ilgilenmediklerini, afet sonrası iyileştirme faaliyetlerinin de içinde olduklarını ve ayrıca insani yardım ve sağlık konularında da ekipler oluşturduğunu şöyle açıklar:

“Dernek olarak bizim işimiz sadece arama kurtarma değil aslınsa biz doğa ile yaşam diyoruz. Bir doğal afet meydana geldiğinde ilk etapta arama kurtarmanın acil döneminde 24, 48 ve 72 saatlerde arama kurtarma faaliyetleri yaparız daha sonra iyileştirme faaliyetlerini yapıyoruz. İnsanların, özellikle çocukların üzerindeki o travmaları azaltmak için çocuklara yönelik çalışmalar yapıyoruz. İnsani yardım ekibimiz de var aynı zamanda sağlık ekibimiz de var. İnsanların hem fizikî yaralanmalarını hem de ruhî yaralanmaları birlikte çözüme kavuşturmaya çalışıyoruz” (K6, 53).

c. Derneklerin Kurulduğu Günden Bu Yana Karşılaşılan Sorunlar

Bu sorudaki amaç bir arama kurtarma derneğinin kuruluşunda göz önünde bulundurulması gereken özelliklerin neler olduğunu tespit etmek, derneklerin karşılaştıkları sorunları tespit ederek gelecekte kurulacak olan derneklerin bu tip sorunlarla karşılaşmasını engellemek amacı taşımaktadır.

Dernek yöneticilerinden biri, sivil toplum örgütlerinin kamu kurumlarından yeteri kadar destek göremediğini şu sözleriyle dile getirir:

“Derneğimiz kurulduğundan bu yana temel sorunları saymakla bitmez. Özellikle şunu belirtmek isterim. İdari yapılardan çok da destek göremedik. Bir sivil toplum örgütü olarak istedik ki sadece zevk amaçlı değil de belli bir

yapının altında örgütlenip kamu kurumları tarafında sistematik bir destek sağlansaydı belki de ani gelecek doğal felaketlerde belki de bir canı kurtararak bir nebze de olsa daha faydalı olunabilirdi. Maalesef ülkemizde sivil toplum örgütleri, başta arama kurtarma ve doğa koruma dernekleri açısından derneklerin ilgi ve eğitim yetersizliğinden yakınıyoruz ancak ileriki zamanlarda eminim ki önemle gösterilen ve üzerinde durulan bir durum olacaktır” (K7, 49).

Katılımcılardan bir diğeri, duyarsız bir toplum olduğumuzu ama yapacağımız faydalı bir işin hemen akabinde toplumdaki duyarsızlığın yerine güvenin gelişebileceğini şu ifadeleriyle dile getirmiştir:

“Özellikle duyarsız olan bir toplumda yaşıyoruz. Bu bizim gerçeğimiz. Buna rağmen ısrarla bunu yapacağız, biz bunları söylemle değil, reklamlarla değil, eylemlerimizle yapacağız ki birileri görebilsin. Bu yaklaşımla bir etkinlik yaptık yaban hayvanları için doğaya yem falan götürdük. Yaptığımız bu eylem neticesinde İstanbul’dan çok sayıda yardımsever, deprem döneminde ihtiyaç sahiplerine dağıtmamız için bize yardım paketleri gönderdiler” (K1, 65).

Başka bir katılımcı ise yöneticisi olduğu derneğin/kulübün üye yetersizliği ve ekipman eksikliğinin yapılması planlananları nasıl sınırlandırdığını şöyle dile getirir: *Kulübümüze tahmin edilenden daha az üye sayısının bulunması yeterli miktarda teçhizat malzemesinin bulunmaması yapılacak olan eğitim ve tatbikatlarımızı sınırlandırmaktadır* (K8, 21).

Bir katılımcı sahip olduğu dernek prototipini hayata geçiremediğini ve teori ile pratik arasında bir uyumsuzluk olduğunu şöyle dile getirir:

“Biz halkla iletişimi sağlayamadık. Çok iddialı bir şeyi başlattık, ama biz halkla konuşamadık. İnsanları dinlemeyip farklı çıkarların peşinde gittikten sonra bir yerde dengeyi sağlayamıyorsun. Ben bunu gördükten sonra bir de şu düşünce bende var oldu. Yük olacağıma, yapamayacağıma, yapabilecek bir insan varsa onun önünde bir barikat olmaktansa, onun önünü açmayı daha çok tercih ederim” (K9, 32).

Dernekleri bir çatı altında toplayacak bir birimin olmayışını ve maddi eksikliği temel sorun olarak gören bir katılımcı ise şöyle demiştir: *STK’ların yani derneklerin*

bir araya gelememesi yani bir çatı altında toplanamaması, federasyonların olmaması, olanın da yeterli işleve sahip olmaması en büyük sıkıntılardandır. İkinci büyük sıkıntımız ise eğitmen yetersizliğidir (K10, 28).

d. Derneklerin Arama Kurtarma Faaliyetlerine Yönelik Temel Eksikleri

Dernek yöneticisi, bir arama kurtarma faaliyeti için dernek olarak yetersiz kaldıklarını bu yetersizliklerinin ise temelinde temel afet bilinci eğitiminin eksikliğinden kaynaklandığını şu sözleriyle dile getirir:

“Derneğimiz başta üyeleri arama kurtarmada ani gelişebilecek afetlere karşı çok da hazırlıklı olmadığımızı söyleyebilirim. Biz daha çok arama kurtarmaya yönelik olarak eğitim kurumlarının dernekler üzerinde eğitimlerin vermesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz. Çünkü eğitimsiz bir arama kurtarmanın kimseye bir faydasının olamayacağını düşünüyoruz. Herkes arama kurtarma yapamaz. Bu bir eğitim ile olur. Bizim derneklerimizin de bu açıdan ciddi anlamda eğitilmesi ve arama kurtarma anlarında profesyonel birer kurtarıcı olarak çalışmalarını tabi ki isteriz. Temel amacımız arama kurtarma eğitimi alan birimlerin bize arama kurtarmada eğitim vermesidir” (K7, 49).

Dernek üyeleri temel eksikliklerin maddi yetersizlikler olduğunu düşünmektedir. Konuyla ilgili görüşmecinin görüşleri şu şekildedir: *Derneğimizin temel eksikleri aslında dernek üyelerinin maddi durumlarına bağlı olan bir şeydir. Örneğin bizim derneğimizin belli bir noktası bile yoktur. Bir de araç gereçlerimizin çok eksik olduğunu bununla bir arama kurtarma yapılamayacağını biliyoruz. En büyük eksiğimiz budur (K2, 51).* Bir başka katılımcı da *Maliyeti fazla olan arama kurtarma araç ve gereçleri elimizde bulunmamaktadır. Tüm ekibe aynı anda kullanılacak baret, eldiven, gözlük, dizlik, dirseklik gibi malzemeler yetersizdir (K8, 21).* şeklinde temel eksikleri dile getirir.

e. Arama Kurtarma Faaliyetleri Esnasında Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmanın katılımcılarına arama kurtarma faaliyetleri esnasında karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudaki amaç özellikle 2011’de iki büyük deprem yaşayan Van’da doğal afet bilinci olup hassasiyet sahibi olan bilinçli kitlenin tespit ettikleri eksikliklerin dile getirilmesi ve

bu eksikler ile bilinçli bir arama kurtarma kültürünün geliştirilmesine katkı sunmaya yöneliktir.

Dernek yöneticisi, arama kurtarma eğitimi almayan kişilerin doğal afet esnasında oluşturdıkları olumsuzlukları şöyle dile getirir:

“Karşılaştığımız çok önemli sorunlar vardır. 2011 Van depreminde, başta Erciş’te olan depreme bizzat şahit olduk ve içinde bulunduğumuz o felakette tespit etmiş olduğumuz, daha çok eğitimsiz kişilerin arama kurtarmalarda yer almaları ve bilinçsizce arama kurtarma faaliyetleri gerçekleştirmeleri, belki de yaralı insanları bir anda da kurtarabilme hevesi içine girerek o insanın can vermesine neden olabilecekleri ihtimallerine şahit olduk. Özellikle eğitilmiş arama kurtarma birimlerinin doğal afetlerde kurtarma faaliyetlerde bulunmaları çok önem arz etmektedir. Canlının orada az zararla çıkarılması önem arz ediyor. Gerek maddi hasar gerekse insan sağlığı açısından bunların önem arz ettiğini gördük” (K7, 49).

Katılımcı, arama kurtarma esnasında karşılaşılan temel sorunların en önemlilerinden birini olay yerinde afetzedelerin yakınlarının oluşturduğunu şöyle dile getirir:

“Arama kurtarma faaliyetleri esnasında karşılaştığımız en temel sorun kazazede yakınıdır. Kazazede yakınları arama kurtarma için destek olamadığı gibi profesyonel ekiplere de engel olmaktadır. Bu durumda kurtarma faaliyeti planlanandan daha uzun bir sürede sonuçlanmaktadır. Afettede yakınlarından gelen müdahaleler ve tepkiler, sözlü hakaretin dışında ne yazık ki fiziki müdahale ile de karşılaşılan olumsuzluklar söz konusu olabiliyor” (K8, 21).

Arama kurtarma esnasında ekipmanın acemice kullanımı ve ekipman yetersizliğinin toplumda kaosa ve karışıklıklara neden olduğu şu şekilde dile getirilmektedir:

“Arama kurtarma faaliyetleri içinde iken en büyük eksikliğimiz materyal eksikliği materyalden öte eksikliği yetmiyormuş gibi bir de materyalin kullanımı sıkıntı oluyor. Maalesef eğitim seviyesi az olanlar ön plana çıkıyor. Yeterliliğe sahip kişiler yetmiyor. Ve malzemeden dolayı bir kaos ortaya çıkıyor” (K10, 28).

Dernek yöneticisi, arama kurtarma esnasında ikincil afetlerin meydana getireceği risklerin nasıl egale edileceğini şu sözleriyle dile getirir:

“Bütün doğa olaylarında mutlaka risk vardır. Önemli olan o risklerin iyi egale edilmesidir. Alanında uzmanlaşmak gerekiyor. Bir enkaz genel olarak bir daha yıkılmaz ama enkazın içindeki diğer ikincil tehlikelerden korunmak gerekiyor. Enkazın altındaki canlıların hayatını daha da tehlikeye sokacak faktörleri bilmek gerekiyor. Bu riskleri bertaraf etmek için eğitimleri sürekli yenilemek gerekir. Tehlikesiz iş yoktur. Yeter ki tehlikeyi bertaraf edecek bilgiye sahip olunsun” (K6, 53).

3.5.3. Derneklerin Çalışma Yöntemine İlişkin Faaliyetler

a. Derneklerin Eğitim Politikası ve Eğitim Verebilirlik Potansiyeli

Bu başlık altında derneklerin eğitim politikası ve bu politikalar kapsamında halka yönelik eğitim verebilirlik potansiyelinin araştırılması amaçlanmıştır.

Doğanın insanlığa verilen bir lütuf olarak gördüğünü söyleyen katılımcı, doğa ile nasıl bir ilişki ve etkileşim içerisinde olduklarını şöyle yorumlamaktadır:

“Potansiyelimiz var. Belki elimizde akademik bir kimlik veya unvan yoktur ama ben yaşayan biriyim yaşarken doğayı okuyan biriyim. Bizde bu potansiyel var. Bizim avantajımız halka bir şeyler anlatabiliyoruz. Neyi anlatabiliyoruz dün yaptıklarımız var. Yani birileri tarafından sokak köpekleri öldürülürken biz burada Türkiye’yi ayağa kaldırdık. Biz varız dedik. Ben bir dönem avcılar dernek başkanlığını yaptım. Tabi ilk akla gelen şey bu derneğin hayvan öldüren bir dernek olması, onlarca avcıya hatta babama dahi jandarma gönderdim. Bu canlılar bize Allah’ın bir lütfudur. Biz bu hayvanlardan da mesulüz onları korumakla mükellefiz. Latince isimleri bilmemiz çok önemli değil. Karga kargadır sen başka bir şey diyebilirsin. Biz bu kargayı koruyalım. Bu karganın görevli bir çöpçü olduğunu görelim. Biz bunu insanlara anlatalım. Van gölü çevresinde 250 civarı kuş türü vardı. Bu azaldı, bitti gitti, yok oldu. Bu bizim çok önemli değerlerimizdi. Benim kızım bülbül nedir bilmiyor şimdi. Yani bizim dernekteki hareket alanımız sadece arama kurtarma değil inşallah bize öyle bir ihtiyaç olmaz. İnşallah afet yaşamayız. Ama biz köpeklerimizi, sokak

hayvanlarımızı, bu doğal dengeyi, kurbağalarımızı, Van Gölü'ndeki inci kefalimizi korumanın asli görevlerimizden biri olduğunu bildiğimiz için tüzüğümüzde yer verdik. Belki bu bir söylem gibi görünüyor olabilir ama biz bunun eylemi içindeyiz” (K1, 65).

Bir dernek yöneticisi ise *Şu an biz eğitim alacak pozisyondayız* (K3, 42) şeklinde cevap vermiştir.

Bir katılımcı, arama kurtarma ekibinin içinde kendini yetiştiren üyelerinin olduğunu söylerken şu ifadeleri kullanır;

“Var. Çünkü bizim her alanda arkadaşlarımız var. Yüksek irtifa yapabilen dağcılarımız var. Dalgıç arkadaşlarımız var. Paraşüt ile yukarıdan daha hızlı inecek arkadaşlarımız var. Dağ kayağı yapabilecek dağ kayağı ile daha hızlı gidebilecek arkadaşlarımız var. Bu konuda her arkadaşımız kendi alanında bilgi ve beceriye sahiptir. Sadece bu pratik yönünü söyledim aynı zamanda bu konuda bilgiye de sahiptirler. Arkadaşlarımızın hepsi yüksekokul ve lisans mezunu arkadaşlarımız. Kendi alanında bilgi birikimine sahip arkadaşlarımız. İnşallah daha da gelişecek. İnşallah biz herhangi bir konuda kurtarma durumunda kalacak bir durumla karşılaşmayız” (K4, 46).

Dernek üyeleri, derneklerinin politikası ve eğitim verebilirliği için şunları söylemektedir: *Eğitim politikamız ağaç yaşken eğilir. Ortaokullarla ve liselerle birlikte çalışıp bilinçli bireyler yetiştirmek amacındayız. Derneğimizin bu konuda potansiyeli çok iyi çünkü bütün üyelerimiz üniversite bitirmiş ve üniversite bünyesinde bulunan kişiler olduğu için bu konuda rahat hareket edebiliyoruz* (K10, 28).

Bir katılımcı da derneklerinin politikası ve eğitim verebilirlik potansiyelini şu sözlerle dile getirir;

“Bizim dernekteki üyelerimiz yüksek tahsil yapan insanlardan oluşmaktadır. Gelen insanlar halktan olduklarından eğitim seviyesi düşük kişiler oluyor. Bundan dolayı eğitim veren öğretmenlerimizin eğitim seviyesi yüksek olduğundan eğitim verebilirlik potansiyeli vardır. Kapasitemizi artırmak amacıyla farklı derneklerle de çalışıyoruz” (K5, 29).

Bir başka katılımcı, bir arama kurtarmacının enkazla yakın olması, -metaforik bir kullanımla arkadaş olması- gerektiğini ifade etmektedir:

“Uzun yıllara dayalı çalışmalarımız var. Hem tecrübelerden yola çıkılarak yapılmış materyallerimiz var hem de eğitim notlarımız var. Ayda bir de olsa tatbikatlarla pekiştirmeye çalışıyoruz. Sadece teori ile yetmiyor, masa başı çalışmalarla olmuyor. Biz eğitim verdiğimiz arkadaşlarla ve eğitmenlerimizle mutlaka ayda bir sahaya çıkarız. Birebir enkazlar bulup çalışmalarımızı yapıyoruz. Çünkü dokunmadan olmaz, bizim anlayışımızda enkaza dokunmamız gerekiyor. Enkaza dokunduğumuz zaman onunla daha rahat çalışabiliriz. Bir arama kurtarmacının bir nevi arkadaşı enkazdır. Enkazla birlikte çalışmayı bilmemiz gerekiyor. Ayda bir tatbikatla saha çalışmaları çok çok önemlidir” (K6, 53).

b. Halka Yönelik Eğitim Programları

Bu başlık altında katılımcılara halka yönelik bir eğitim programları olup olmadığı sorulmuştur. Alınan cevap şu şekilde ifade edilmiştir: *Gençlere yönelik afet bilinci farkındalığı yaratmak için üniversitede yapılacak olan eğitimler ve seminerlere katılmalarını sağlamak, bastırılan broşürlerin fayda sağlayacak şekilde dağıtımını yapmak ve standlar açarak halkın daha çok bilgilenmesini sağlamak gerekir* (K8, 21).

c. Dernek Başkanlarının Aldığı Arama Kurtarma Eğitiminin Niteliği

Dernek başkanlarının arama kurtarma faaliyetleri veya onun dışında aldıkları eğitim şüphesiz dernek faaliyetlerini etkileyen bir özelliktir. Bu soru sadece dernek başkanlarına/yöneticilerine sorulmuştur. Bu sorudaki amaç; dernek başkanlarının aldıkları afet bilincinin araştırılması, onların deneyimlerinin veya varsa yetersizliklerinin anlaşılması ve bilinçli bir yönetim mekanizmasının devreye sokulmasıdır. Bir katılımcı alınan eğitimleri şu şekilde ifade edilmiştir: *Ben Türkiye Dağcılık Federasyonu (TDF)'nin yüksek irtifa arama kurtarma eğitimini aldım. Hem yaz hem kış zor şartlarda, doğada arama kurtarma eğitimi aldım* (K4, 46). Bir katılımcı da *Temel afet bilinci, deprem, yangın, hafif arama kurtarma, KBRN, ilk*

yardım konularında verilen eğitimlere katılmış bulunmaktayım. İleri Yaşam Desteği (İLYAD) eğitimi de almış ve bu konuda aktif olarak daha önce çalışmış biriyim (K8, 21). şeklinde dile getirir. Başka bir katılımcı da aldığı eğitimleri şöyle sıralamaktadır: *Düğünler eğitimini aldım birebir arama kurtarma eğitimlerini aldım. Bina tahliyesi, yangın bilinçli birey, köpekli arama kurtarma eğitimlerini aldım. Bina tahliyesinde yaralı tahliyesi eğitimini aldım. Şu anda devam eden 'O kahraman benim' eğitiminin bütün eğitimlerini de aldım* (K10, 28).

d. Arama Kurtarma Derneklerinin Üyesi Olduğu Ulusal ve/veya Uluslararası Düzeyde Kamu Kurum ve Kuruluşları

Bu başlık altında katılımcılara derneklerinin üyesi oldukları ulusal veya uluslararası düzeyde kamu kurum ve kuruluşlarının olup olmadığı sorulmuştur. Alınan cevaplar şu şekilde ifade edilmektedir: *Bilindiği üzere AFAD ile protokol imzaladık İl Sağlık Müdürlüğü bünyesindeki eğitim programlarına katılıyoruz. İleri tarihlerde bu kapsamda çalışan kurumlarla diyaloga geçmeyi planlıyoruz* (K3, 42).

Bir dernek yöneticisi, resmi kurumlarla teorik olarak çalıştıklarını yalnız saha çalışmalarında bulunmadıklarını şöyle dile getirir:

“Resmi kurumlarla birkaç ortak çalışmamız oldu. Yalnız herhangi bir ciddi çalışma olmadı. Teorik olarak AFAD ile bir araya geldik ama pratik anlamda bir çalışmamız olmadı. Yöneticisi olduğum bir diğer dernek bünyesinde ise küçük çaplı da olsa bir arama kurtarma timi kurduk. Bu ikinci derneğimiz, Türkiye Dağcılık Federasyonu (TDF)'na bağlı bir kurtarma ekibidir. Derneklerimizin uluslararası herhangi bir üyeliği yoktur” (K4, 46).

Bir başka dernek yöneticisi ise şu cevabı vermektedir: *Derneklerimizin uluslararası herhangi bir üyeliği yoktur. Türkiye geneli Gençlik Spor Bakanlığı bünyesinde hareket ediyoruz. Ortak projeler yürütebiliyoruz* (K10, 28).

3.5.4. Dernek İle Toplum Arasındaki İlişkiler Hakkındaki Görüşler

a. Toplumda Arama Kurtarma Derneklerine Üye Olunmasına Yönelik

Beklentiler

Toplumda arama kurtarma derneklerine üye olunmasına yönelik beklentilere ilişkin sorunun sorulmasındaki amaç şudur: *Halk neden derneğinize üye olsun, sizin halktan beklentileriniz nelerdir? Halkın derneğinize ne gibi katkısı olabilir?* gibi soruların yanıtlarını bulmak ve derneklerin gerekliliğini anlamaktır.

Bir dernek yöneticisi konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Özellikle daha çok eğitimli, bu konularda az da olsa tabiri caizse mektepli dediğimiz kesimlerin derneğimize üye olması ve üyelerin de bu nitelikte olmasını istiyoruz. Mevcut olan üyelerimizin de tabi ki belli bir eğitimden geçmesi ve eğitimlerini almaları bize daha fazla katkı sunar. Ülkemiz özellikle deprem kuşağında; deprem bölgesi, deprem ülkesi diyebiliriz. Sürekli sarsıntıların olduğu bir ülke, bir coğrafik yapımız var. Bu coğrafik yapıyı göz önüne aldığımızda mutlak surette halkın da, üye olabilecek kişilerin de bunu görmesi ve bu nitelikteki derneğe üye olmasını istiyoruz” (K7, 49).

Dernek yöneticisi derneklerine üye olunması için toplumsal bir beklentiye girmeden önce kendi yeterliliklerinin önemine şu şekilde dikkat çekmektedir:

“Bizim arama kurtarma ekibimiz olduğunu duymuşlar. “Biz de derneğinize katılabilir miyiz?” gibi talepler gelmeye başladı. Ama biz öncelikle kendimizi geliştirelim ondan sonra halka açılalım düşüncesindeyiz. Şu an gelen insanları reddetmiyoruz. Onlarla birlikte iş yapacağımızı onların bize katacakları ve bizim de onlara katacağımız şeylerin olduğunun bilincindeyiz” (K3, 42).

Bir dernek yöneticisi, derneklerin gönüllülük esasına göre çalıştıklarını, katılan kişilerin de bunu göz önünde bulundurarak geldiklerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Biz gönüllülük esasına göre çalışan bir kuruluşuz. Herhangi bir ödenek almıyoruz. Biraz daha özveri, daha fazla çaba gerektirir. Çünkü kişi işinden olacak, evinden olacak ve aşından olacak, o yüzden resmi kuruluşlardan biraz farklıdır. Halktan beklentilerimiz ise duyarlı olmaları, mesela Van depreminde karşılaştık, halkın gücü elbette önemlidir yalnız bilinçli olmak şartıyla” (K4, 46).

b. Toplumda Arama Kurtarma Derneklerine Üyeliğin Tercih Edilmeme Nedenleri

Toplumda arama kurtarma derneklerine üye olunmanın neden tercih edilmediği sorusuyla; toplumun derneklere niçin mesafeli davrandıkları, üye olmaktan neden çekindikleri, üye yetersizliği nedeniyle derneklerin niçin kapatıldığı, sorunun derneklerin yapılarından mı yoksa halkın derneklere yaklaşımlarından mı kaynaklandığını anlamak amaçlanmıştır.

Görüşmecilerden bir dernek yöneticisi halkın bu tür deneklere üye olmayışının eğitimin yetersizliği ve derneklerin öneminin anlaşılmaması olduğunu söyleyerek şöyle bir açıklama yapmıştır:

“Halkın bu tür derneklere üye olmaması en başta eğitimsizlikten kaynaklanmaktadır. Aslında gelişmiş ülkelere baktığımızda, ekonomik, siyasi, iktisadi ve beşerî bütün hayatlarını daha çok sivil toplum örgütleri üzerinden belli bir çalışma birikimi ile geliştirmişlerdir. Ülkemizde halkın derneklere karşı duyarsız kalmasının en önemli nedeni kamu kurumlarının halkı sivil toplum kuruluşlarına teşvik etmemelerinden kaynaklanmaktadır. Devlet kurumları halkı aydınlatmış olsaydı bu tür derneklerin binlerce üyesi olurdu. Bunun nihayetinde ülkemiz kazanırdı” (K7, 49).

Halkın arama kurtarma derneklerine üye olmayışının nedenleri arasında halkımızın sorumluluktan kaçması, eğitim seviyesinin düşüklüğü ve siyasi korkuların derneklere üye olmalarını engellediği düşünülmekte ve şu şekilde açıklanmaktadır:

“Ülkemizde insanlar sorumluluk almak istemiyor. En büyük sebeplerden biri budur. İkinci faktör, eğitim seviyesinin düşük olması, halkta derneklere yönelik bilincin oluşmaması eğitimin eksikliğinin bir sonucu olarak görülebilir. Üçüncü faktör ise siyasi korkulardır. Kurulmuş olan derneklerin ya bir cemaate ya bir siyasi partiye veya siyasi örgüte yakın olduklarının korkusu insanımızın çekingenliklerinden bir neden olarak sayılabilir” (K3, 42).

Bir görüşmeci derneklerin ya ideolojik ya da siyasi veya farklı amaçla bir rant elde etmek için kurulduğunu söyleyerek şunları dile getirir:

“Aslında halkın dernek sahiplerine ya da dernek yönetimine güvenmemelerinde haklılık payı vardır. Çünkü ülkemizde kurulan kimi dernekler ya siyasi ya da bir ekonomik rant için kurulur. O yüzden toplum güven duymadığı birine üye olmak istemez. Ki ben bu konuda toplumdan yanayım. Ben herhangi bir derneğe gelişigüzel üye olmaktan korkuyorum” (K4, 46).

Bir başka dernek yöneticisi de en temel faktörün siyasi faktörler olduğunu, toplumda bir güvensizlik olduğunu şöyle dile getirir: *Ülkemizde yaşanan siyasi olaylar doğrultusunda halkın farklı amaçlar güderek bu işi yaptığımız düşüncesinde olmaları üye olmamalarının en önemli nedenidir* (K8, 21).

Bir dernek üyesi insanların arama kurtarma derneklerine ilgi göstermemesinin nedenini derneklerin halka kapalı olduğu yönündeki görüşlerini şu sözleriyle dile getirir:

“Biz kendimizi aşır halka inemedik. Ben burada kendimde suç buluyorum. Ben mesela çocukluğumdan beri kırsal kesimde yaşamış bir insanım, yani merkezden kırsala dernekler olsun kamu kurumları olsun tüzel kişiler olsun, yardım eli kırsal alana yetişemiyordu. Daha doğrusu bilmiyorlardı diyeyim. Oradaki insanların da yardıma muhtaç olduklarını onların da evlerinin zarar gördüğünü veya psikolojik zararlar gördüklerini bildiğim için bu dernek işine girmek istedim” (K9, 32).

Konuyla ilgili farklı görüşler şu şekilde ifade edilmiştir: *Birincisi çekiniyorlar. Yani hiyerarşi mevzusu, üst ast mevzuları, resmiyetten korktukları için. İkincisi de kendilerini ifade edemeyeceklerinden korktukları için üye olmuyorlar, özgüven eksikliği temel sebeptir* (K10, 28). *Öncelikle yetersiz bilgi ve sağlıklı iletişim problemi, insanların bir önyargı ile yaklaşması veya daha önce farklı yerlere gidip de oradan olumsuzluklarla karşılaşması, insanların yeniden farklı derneklere üye olmalarını engelleyici en önemli sebep olarak görüyorum* (K5, 29). *Arama kurtarmaya gönül vermek, onlarla birlikte hareket etmek, insani yardım çalışmalarında bulunmak, hayatı kurtarmaya yönelik derneklere ilgi alaka azdır. Sebebi ise ya ailelerin başına daha önce herhangi bir felaket gelmemiştir ya da buna yönelik eğitim almamışlardır* (K6, 53).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma arama kurtarma faaliyetleri bağlamında Van ilinde hizmet veren arama kurtarma derneklerinin yönetici ve üyelerinden oluşan 10 kişi ile nitel yöntemlerden derinlemesine görüşme kullanılarak gerçekleştirilmiş ve çalışma genel olarak saha araştırmasından elde edilen bulgular çerçevesinde düzenlenmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda arama kurtarma derneklerinde görev alan katılımcıların kamu hizmetlerinden yeterli düzeyde faydalanamadıkları ve bu nedenle afet bilincine yönelik standart bir eğitime kavuşamadıkları anlaşılmaktadır. Özellikle katılımcıların Van ve Erciş depremini yaşamalarından dolayı doğal afetler hakkında mevcut farkındalıkları ve edindikleri tecrübelerin olumlu yönde gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Dernek bazında yapılması gereken eğitimlerin yeterli düzeyde olmaması sahadan elde edilen bilgi ve tecrübelerin topluma ve genç nesillere aktarılamadığını ve kamusal alanda herhangi bir farkındalık yaratamadığını göstermektedir.

Toplumun doğa insan ilişkisinde insanların doğaya karşı tahripkâr olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak, doğanın da insanların bu yıkıcı etkilerine karşı bir tepkime ve reaksiyon içerisinde olduğu kaçınılmaz bir gerçekliktir. Arama kurtarma hizmeti veren derneklerin, insanların doğaya karşı duyarlı olmasını sağlama ve tahripkâr tutumunu değiştirmede etkisiz kaldığı, toplumu doğal afetlere karşı gerekli hassasiyete kavuşturamadığı ve halkın bilinçlendirilmesi konusunda yeterli düzeyde etkin olamadığı anlaşılmaktadır. Saha çalışmasından elde edilen bu sonuç, doğanın kendini yenilemesine fırsat verilmediğini de göstermektedir.

Yapılan araştırma sonucunda derneklerin özellikle bazı konularda kendilerini sorumlu hissettikleri anlaşılmaktadır. Tahrip olmuş ekolojik dengenin yeniden tesis edilmesi, çevreye karşı yararlı olabilme mücadelesi, gençlerin zamanının boşa tüketilmesi, bu gençliği hedef alarak topluma kazandırma mücadelesi ve daha bilinçli bir gençliğin yetiştirilmesi gibi amaçlar öncelikli sorumluluk alanları arasında yer almaktadır.

Toplumun arama kurtarmaya duyulan ihtiyacının özellikle bir afet durumunda veya acil vakalarda akla geldiği oysa bilinçli her insanın en asgari düzeyde de olsa bir afet bilinci ve eğitimine sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Van'da yaşanan iki büyük deprem, özellikle eğitim ve bilinçlenme konusunda toplumda temel birtakım eksiklerin var olduğunu, afet eğitimi konusunda nitelikli insanların yetiştirilmesinin bir zorunluluk olduğunu ve bilinçsiz arama kurtarma sonucunda can kayıplarının yaşanabildiğini göstermiştir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç arama kurtarma derneklerinin toplumda bir gereksinimden ziyade hobi amaçlı kuruluşlar olarak algılandıklarına yöneliktir. Dernek üyelerinin gerekli eğitimleri almamış olması ve eğitimde yenilik alanında güçlendirilmemesi, yetersiz envantere sahip olmaları, derneklerin toplum ile iletişimlerinin zayıf olması ve sivil toplum örgütlerinin kendi aralarında koordineli çalışmıyor olmaları elde edilen önemli sonuçlar arasında yer almaktadır.

Derneklerin arama kurtarma faaliyetlerine yönelik olarak, hizmet içi eğitimleri konusunda, ekipman ve yeterli malzeme konusunda kendilerini yeterli görmedikleri ve birtakım eksiklikleri olduğu belirtilmiştir. Ayrıca derneklerin maddi olarak da yeterince desteklenmediklerini düşünmektedirler.

Arama kurtarma faaliyetleri esnasında, eğitimsiz kişilerin arama kurtarmada yer almaları, bilinçsiz arama kurtarma çalışmaları, kazazede yakınlarının ekiplere destek olmayıp çalışmaları engellemeleri ve afet anında risk faktörünü egale edecek profesyonel ekip çalışmasının olmaması gibi durumların, dernek çalışanlarının çalışma verimini düşüren nedenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Topluma afet konusunda eğitim vermesi ve yönlendirme yapması beklenen derneklerin, kendilerini bu konuda yeterli görmedikleri dernek yöneticisi ve üyelerinin –kendilerinin- eğitim konusunda desteklenmeleri gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Toplumda arama kurtarma derneklerine üye olmanın tercih edilmeme nedenleri arasında, halkın derneklere karşı duyarsız olmaları, kamu kurumlarının halkı sivil toplum kuruluşlarına teşvik etmemeleri, insanların sorumluluk almak istememeleri, toplumda bu bağlamda bir bilincin oluşmaması, siyasi korkular, birilerinin kendilerini kullanarak ekonomik rant sağlamasına yönelik korku duyması, derneklere karşı oluşan birtakım olumsuz ön yargılar ve farklı sivil toplum kuruluşlarında yaşanan bazı sorunların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, derneklerin arama kurtarmaya yönelik yaklaşımlarının istenilen bir seviyede olmadığı anlaşılmıştır. Bunun nedenleri; arama kurtarma derneklerinin kendi aralarında örgütsel bir organizasyon içerisinde olamamaları ve dernek ile toplum üyelerinde arama kurtarma bilinci ve farkındalığının istenilen düzeyde olmaması yer almaktadır. Okullarda afet eğitimine yönelik derslerin yetersiz olması, sosyal yaşamda afete yönelik konuların sadece bir kriz anında tartışmaya açılması gibi nedenler, bu dernekler ile toplum arasında bir kopukluğun yaşanmasına neden olmakta ve derneklerin çalışma sahasını

daraltmaktadır. Bu gelişmeler arama kurtarma faaliyeti yürüten derneklerin kamusal bir gerçeklik ve farkındalık oluşturmaya engel teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, arama kurtarma sadece dağcılık adı altında kurulan veya insani yardım derneklerinin bünyesinde kurulan tabela dernekleri olmamalıdır, kurulmuş olan derneklerin bir hedefi, bir amacı olmalı ve toplumu afet konusunda bilinçlendirecek bir sinerji yaratarak; bu derneklerin kuruluş amaçlarına uygun olarak; eğitim, tatbikat, seminer ve paneller düzenlemeleri beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- AFAD (2013). *Arama Kurtarma Temel Eğitimi, Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi*, Öğretmenler Kurulu, Ankara: AFAD Yayınları, 3-5.
- AFADEM (2013). *Arama Kurtarma Temel Eğitimi*, Öğretmenler Kurulu, Ankara: AFAD Yayınları.
- Akar, S. (2013). “Doğal Afetlerin Kamu Maliyetine ve Makro Ekonomiye Etkileri” *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 21, 186-187.
- Alfa Yayın Grubu. (2004). *Lifetime English (Büyük İngilizce-Türkçe, Türkçe-İngilizce Sözlük)*. Ankara: Yeni Şafak Yayınları.
- Arıoğlu, E., Arıoğlu, N., Yılmaz, A.O. ve Girgin C. (2000). *Deprem ve Kurtarma İlkeleri*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Aydiner, T. (2014), *Doğal Afet Yönetimi: Türkiye’de Doğal Afet Yönetimi Uygulamalarının Tarihsel Bağlamda Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Beck, U. (1986). *Risk Toplumu: Başka bir modernliğe doğru*. (İkinci Baskı). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bilik, M. B. (2019). *Kent ve Afet: Depremler Açısından Van Kent Merkezinin Zarar Görebilirliği*. Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Özmen, B ve Özden, A. T (2013). “Türkiye’nin Afet Yönetimi Sistemine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 49,1-29

- Duman, M.Z. (2016). *Sosyolojik Açıdan Deprem ve Din*. İstanbul: Rağbet Yayınları
- Ergünay, O. (2008). “Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma Ve Mevzuat Nedir ? Nasıl Olmalıdır?”. *CHP İstanbul Deprem Sempozyumu*, İstanbul, 97-108.
- Giddens, A.(2008). *Sosyoloji*, (Çev: Güzel, C.). İstanbul: Kırmızı Yayınları. (Eserin Orjinali 1989’da yayımlanmıştır).
- Kadioğlu, M. (2008) Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri. Kadioğlu, M. ve Özdamar. E. (Editörler). *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları, 2.
- Kasapoğlu, A. ve Ecevit, M. (2001). *Depremın Sosyolojik Araştırması*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Kerrod, R. (2017). *Yıldızlar ve Gezegenler*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Kur’an-ı Kerim
- Mızrak, S. (2018), “Eğitim, Afet Eğitimi ve Afete Dirençli Toplum”, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 56.
- Parlatır, İ. (2014). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. (I-XLV. 7. Baskı) Ankara: Yargı Yayınları.
- Şengün, H. (2007). *Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Laçiner, V. ve Yavuz, Ö. (2013). “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Afetler Karşısındaki Durumu”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27 (4),63.

İnternet Kaynakları

Web-1: <https://deprem.afad.gov.tr/tarihteBuAy?id=41> (Erişim Tarihi: 07.01.2020).

Web-2: <http://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/2359/Bir%20Y%c3%b6ntem%20Olarak%20C.%20Wright.Makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
Erişim Tarihi: 12.04.2020

Web-3: <https://www.emdat.be/classification#Geophysical> (Erişim Tarihi: 12.06.2019).

Web-4: https://tr.wikipedia.org/wiki/2012_DA14 (Erişim Tarihi: 6.12.2019).

Web-5: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/496607> (Erişim Tarihi: 09.09.2019).

Web-6: <https://deprem.afad.gov.tr/deprem-tehlike-haritasi> (Erişim Tarihi: 15.10.2019).

Web-7: <https://deprem.afad.gov.tr/ve> <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/> (Erişim Tarihi: 20.12.2019).

Web-8: https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/cb5590ed725b536_ek.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2019).

Web-9: https://training.fema.gov/emiweb/downloads/drabeksociologydisaster_sandem.pdf (Erişim Tarihi: 07.12.2019).

Web-10: <https://www.researchgate.net/publication/26990420> (Erişim Tarihi: 10.09.2019).

Web-11: <http://www.ijmed.org/articles/82/download/>

- Web-12:** <https://knowledge.aidr.org.au/resources/ajem-jan-2014-opinion-children-in-disasters-the-way-forward/> (Erişim Tarihi: 08.01.2020).
- Web-13:** <http://euljss.eul.edu.tr/euljss/si11.pdf>. (Erişim Tarihi: 13.05.2018).
- Web-14:** https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/resceu_en (Erişim Tarihi: 25.09.2019).
- Web-15:** http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/56ac9b0d15a8b7f_ek.pdf (Erişim Tarihi: 08.1.2020).
- Web-16:** <http://www.ataturk-aof.com/acil-yardim-ve-afet-yonetimi-ders-kitaplari-1-34-unite/> (Erişim Tarihi: 10.06.2019).
- Web-17:** https://en.wikipedia.org/wiki/Joint_Rescue_Coordination_Centre_Halifax (Erişim Tarihi: 20.09.2019).
- Web-18:** <https://sarcontacts.info/countries/canada/> (Erişim Tarihi: 03.01.2020).
- Web-19:** <https://sarcontacts.info/countries/japan/> (Erişim Tarihi: 03.01.2020) .
- Web-20:** http://www.thw.de/EN/THW/Overview/overview_node.html (Erişim Tarihi: 12.09.2019).
- Web-21:** <https://www.jandarma.gov.tr/arama/ara/jak> (Erişim Tarihi: 08.01.2020).

EKLER

EK-1: MÜLAKAT FORMU

Bu görüşme forumu, “**Doğal Afet Eğitimi Kapsamında Arama Kurtarma Faaliyetlerine Sosyolojik Bakış; Van İli Örneği**” adlı yüksek lisan tez projesi kapsamında yapılmaktadır. Görüşme formundaki sorulara vereceğiniz cevaplar sadece tez projesi kapsamında değerlendirilecektir. Göstereceğiniz ilgi ve vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederiz.

SOSYO-DEMOGRAFİK SORULAR

1. Cinsiyetiniz?	a) Kadın	b) Erkek
2. Yaşınız?	a) 15-25	b) 26-40
	c) 41-60	d) 61 ve üzeri
3. Eğitim Durumunuz?	a) Lise	b) Ön Lisans
	c) Lisans	d) Lisans Üstü
4. Dernekteki Göreviniz?	a) Yönetici	b) Üye
5. Mesleğiniz?	a) Memur	b) Esnaf
	c) Emekli	d) Öğrenci

EK-2: GÖRÜŞME SORULARI

1 Derneğin kuruluş amacına göre görüşler

- 1.1 Arama kurtarma derneğinin kurulmasında ne amaçlanmaktadır?
- 1.2 Niçin ve neden arama kurtarma derneği?
- 1.3 Derneğin kurulduğu günden bu yana karşılaştığınız temel sorunlar nelerdir? Açıklayınız.
- 1.4 Derneğin bir arama kurtarma faaliyeti için temel eksikleri var mı? Açıklayınız.
- 1.5 Arama Kurtarma faaliyetleri esnasında karşılaştığınız temel sorunlar nelerdir? Açıklayınız.

2 İlgili derneğin çalışma yöntemlerine göre görüşler

- 2.1 Derneğin eğitim politikası ve eğitim verilebilirlik potansiyeli var mı? Açıklayınız.
- 2.2 Halka yönelik ne tür eğitim programlarınız var? Açıklayınız.
- 2.3 Dernek başkanları ne tür arama kurtarma eğitimi almış? Açıklayınız.
- 2.4 Arama kurtarma derneğinin üyesi olduğu ulusal ve/veya uluslararası düzeyde kamu kurum ve kuruluşları hangileridir? Açıklayınız.
- 2.5 Arama kurtarma derneğinin üye olduğu uluslararası düzeyde kamu kuruluşu/kuruluşları hangileridir? Açıklayınız.

3. Dernek ile toplum arasındaki ilişkiler hakkında görüşler

- 3.1 Halkın derneğinize üye olmasını yönelik beklentileriniz nelerdir? Açıklayınız.
- 3.2 Halkın derneğe üye olmamasının neden(ler)i nelerdir? Açıklayınız.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : ADAYIŞ İBRAHİM
Uyruğu : T.C
Doğum Tarihi ve Yeri : 03/05/1981 ÇUKURCA
Telefon : 05062528663
E-mail : İbrahim.adayis@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Sosyoloji	2020
Lisans	Sosyoloji	2014

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
14	VAN	Arama Kurtarma Teknisyeni

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kitap Okumak
Şiir Yazmak

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Tez Konusu

3.0.106/2020

DOĞAL AFET EĞİTİMİ KAPSAMINDA ARAMA KURTARMA

FAALİYETLERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ: VAN İLİ ÖRNEĞİ

Yukarıda konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 102 sayfalık kısmına ilişkin, 03/06/2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Yüksek Lisans intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 14 (Yüzde on dört) tür.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir: Kabul ve onay sayfası hariç,

- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

...../...../2020

İbrahim ADAYIŞ

Adı Soyadı : İbrahim ADAYIŞ
Öğrenci No : 169209029
Anabilim Dalı : Sosyoloji A.B.D
Programı : Yüksek Lisans
Statüsü : Y. Lisans ☐ Doktora ☐

DANIŞMAN

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../2020....

...../...../2020....

Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER

Doç. Dr. Bekir KOÇLAR

Enstitü Müdürü